

בס"ד. שיחת מוצש"ק פ' וישב, כ"ף כסלו, ה'תשי"ז*.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "אבינו מלכנו".

א. בהתחלת¹ פרשת מקץ, וכמו כן גם בהסדרה הקודמת, וישב, מספרת התורה אודות חלומות: חלום פרעה (בפרשת מקץ), וחלום יוסף, והחלומות של שר המשקים ושר האופים (בפרשת וישב). כל החלומות הנ"ל היו סיבות שהביאו לגלות מצרים — השרש של כל הגלויות².

וכיון שכל הענינים הם בהשגחה פרטית, הרי מובן, שהמסובב — הגלות, שייך ודומה להסיבה — חלום.

ב. השייכות של גלות לחלום מבוארת בכמה מקומות, וגם בתורה

אור³:

חלום — נלקח מכח המדמה, שמחבר ב' הפכים יחד, ועד אפילו "פילא בקופא דמחטא" — אם רק חשב תחילה על זה⁴.

וכמו כן בזמן הגלות, ש"דומה לו שאוהב את הוי', ואעפ"כ אוהב את גופו, הגם כי לא צדקו יחדיו"⁵, ועד (כפי שמבואר במק"א) שיכול להיות מונח בתאוות, ואפילו לעבור על רצון הקב"ה.

ואעפ"כ (מסיים בתורה אור שם), אל יחשוב האדם שכיון שלאחרי התפלה יכול לעשות היפך מעמדו ומצבו בעת התפלה הרי זו ראי' שהתפלה והתורה ומצוות שלו אינם כלום — אין הדבר כן. שורש החלום הוא ממקום נעלה ביותר, ומאיר בזמן הגלות דוקא (יעו"ש בארוכה).

ג. וההסברה בזה בעבודה בנפש האדם:

(3) פ' וישב כח, ג. וראה תו"מ סה"מ אדר ע' פא ואילך. וש"נ.

(4) עיין ברכות נה, סע"ב. וק"ל.

(5) ראה גם חובת הלבבות שער ח פ"ג אופן כה. שם פתח השער לשער אהבת ה'. הובא בסה"מ ה'ש"ת ע' 76. לקו"ש חיי"ט ע' 218.

(* ההתוועדות נערכה באולם "פרענקלין מאַנאַר".

(1) שיחה זו (עד סוס"ז) הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפסה בלקו"ש ח"א ע' 85 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(2) לקו"ת מהאריז"ל ר"פ תצא.

אצל כאו"א מישראל — נפשו האלקית היא תמיד בשלימות. התורה ומצוות שיהודי מקיים הם נצחיים — לעולם ועד.⁶

לעומת זאת, הענינים הבלתי־רצויים שעושה — הם רק לפי שעה (שהרי כל יהודי יחזור סוף־כל־סוף בתשובה), ובמילא, גם עכשיו אינם דבר של קיימא, וכמו נהרות המכזבין.⁷

ולכן אין הרע יכול להכריע ח"ו את הטוב, לפי שאינו דבר של קיימא, ואילו הטוב הוא תמיד בשלימות.

ובענין זה יש מעלה בזמן הגלות על זמן הבית: בזמן הבית האירו הכחות הפנימיים של הנשמה.⁸ ועל זה ישנה הגבלה, שלכן אסור לטמא להכנס למקדש. אבל בזמן הגלות מאירים הכחות המקיפים של הנשמה, ובוזה אין הגבלות כלל, וכמ"ש⁹ "השוכן אתם בתוך טומאותם"¹⁰.

ד. ההוראה בפועל מענין זה היא:

שלא כדעת הטועים שהדרך האפשרית היחידה היא לילך בעבודה מסודרת מן הקל אל הכבד, וכל זמן שלא סיים עם השליבה הראשונה אינו יכול לחשוב אודות השליבה היותר נעלית. — גישה זו היתה נכונה אילו היו אצלו כל הענינים באופן מסודר. אבל כיון ש"היינו כחולמים"¹¹, יכולים וצריכים לעשות כל עבודה בעבודת ה' שבאה לידו, כהוראת רז"ל¹² "חטוף ואכול חטוף ואישתי".

ואפילו מי שנמצא במצב כזה שעליו נאמר¹³ "אי אפשר... להתחיל לעבוד ה' בלי שיעשה תשובה על העבר תחלה", מ"מ פוסק רבינו הזקן בתניא¹⁴ — פנימיות התורה, ובשולחן ערוך¹⁵ — גליא דתורה, שגם הוא ילמד תורה ויקיים מצוות, אף שבינתיים מוסיף כח כו', מ"מ, מובטח הוא שלא ידח ממנו נדח¹⁶, ואז גם התורה ומצוות יחזרו יחד עמו.

ה. וכל זה — לא רק בנוגע גליא דתורה, אלא גם בנוגע פנימיות התורה ומנהגי' והנהגותי', וכהוראת רז"ל: "חטוף ואכול" — גליא

6) תניא פכ"ה.	11) תהלים קכז, א. וראה תו"א שם.
7) פרה פ"ח מ"ט. וראה לקו"ש ח"א ע' 36 הערה 22. תו"מ ח"ז ע' 183 הערה 15.	12) עירובין נד, א. וראה אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע' רסו.
8) סה"מ תש"ט ע' 108 אות ב.	13) תניא פי"ז (כג, א).
9) אחרי טז, טז.	14) ספל"ט.
10) בפרטיות יותר ראה שיחת חגה"פ תשח"י (לקו"ש ח"א ע' 247. תו"מ חכ"ב ע' 251).	15) הלי' ת"ת פ"ד ה"ג.
	16) ע"פ שמואל"ב יד, יד.

דתורה, שנמשלה ללחם¹⁷, חטוף ואישתי" — פנימיות התורה, שנמשלה למים¹⁸.

ואע"פ שבדורות שלפנ"ז לא היו יכולים להתחיל ללמוד פנימיות התורה אלא לאחרי כמה וכמה הכנות, הרי בדורותינו אלה "מצוה לגלות זאת החכמה"¹⁹, ובפרט, לאחרי התגלות תורת החסידות ע"י הבעש"ט וכ"ק אדמו"ר הזקן וממשיכי דרכם, הרי זה נעשה כמו כל חלקי התורה שכו"א מ"שאל מחוייב ללמוד כל חלקי התורה²⁰.

ו. וע"י ההנהגה ד"חטוף ואכול חטוף ואישתי", שלא יתחשבו כלל במעמד ומצב האישי, אם אוחזים בכך אם לאו, אלא יתמידו להרבות ("מען וועט האַלטן אין איין מערן") בתורה ומצוות (שזהו כעין ענין החלום כנ"ל),

הנה ע"י הריבוי בהאור דתורה ומצוות גופא, מסירים את שינת הגלות, וממשיכים את האור האמיתי של הגאולה, "הוי' יהי' לך לאור עולם"²¹, כפי שרואים שכאשר מאיר אור אזי מתעוררים מהשינה.

ז. זוהי ההוראה מזה שחלומות היו סיבה לגלות מצרים ויציאת מצרים:

גלות מצרים היתה הגלות הכי קשה, ולכן נקראים כל הגלויות מצרים²², ואעפ"כ, דוקא ע"י גלות זה הגיעו לקיום היעוד²³ "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול".

וכמו כן בגלות זה, שאע"פ שכל העבודה בזמן הגלות היא ענין של חלום, מ"מ, הרי אדרבה, מצד זה גופא שזהו באופן של חלום, יכולים להתעלות למדריגה נעלית יותר, באופן של דילוג, ולהרבות את אור התורה ומצוות, שזה מסיר את שינת הגלות, ומביא לקיום היעוד²⁴ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

* * *

20 ראה הלי' ת"ת לרבנו הזקן פ"א ה"ד. פ"ב ה"י.

21 ישע"י ס, כ.

22 ב"ר פט"ז, ד.

23 לך לך טו, יד.

24 מיכה ז, טו.

17 לקו"ת בהר מ, ב. בחוקתי מח, ב.

18 ראה לקו"ש ח"ב ע' 432. תו"מ חי"ג

ע' 30. וראה גם מכתב י"ב שבט שנה זו

(אג"ק חי"ד ס"ע שג).

19 תניא אגה"ק סכ"ו (קמב, ב) — בשם

האריז"ל.

ח. (כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "כי אנו עמך". ואח"כ אמר:)

מצד זה ש"אנו עמך ואתה אלקינו, אנו בניך ואתה אבינו" (שזהו מה שהקב"ה נקרא "אבינו מלכנו", "אב" ביחס לבנים, ו"מלך" ביחס לעם) — ניתוסף עוד יותר בהענין דאהבת ישראל.

ובהקדם הידוע בשם אדמו"ר הזקן שאהבת ה' קשורה עם אהבת ישראל²⁵, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בא' משיחותיו²⁶ שאהבת ה' אהבת התורה ואהבת ישראל הם כולא חד.

והנה, אהבת ה' היא אהבה שאינה תלוי' בדבר, וכפי שדרשו חז"ל²⁷ על הפסוק²⁸ "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו'", ש"חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה", והיינו לפי שזוהי אהבה שאינה תלוי' בדבר, וכמו אהבת עצמו.

וטעם הדבר — לפי ש"בנים אתם להוי' אלקיכם"²⁹, ובזה גופא — לא רק כמו אב ובן למטה, שאף ש"ברא כרעא דאבוה"³⁰, מ"מ, הרי הוא מהות בפני עצמו [שלכן במצות כיבוד אב אין חיוב של מסירת-נפש, ואדרבה, "חייך קודמין"³¹], משא"כ למעלה, שבנ"י והקב"ה הם כולא חד, ואינם נפרדים ממנו ית' כלל³².

והיינו, שגם לאחר שהנשמה יורדת למטה ומתלבשת בגוף, הרי היא מיוחדת עמו ית' כמו בהיותה בשרשה ומקורה קודם ירידתה לעולם — שזהו שאמרו חז"ל³³ שישראל קדמו לעולם (ולא עוד אלא שבין הדברים שקדמו לעולם (ששה או שבעה³⁴ דברים) גופא, קדמה מחשבתן של ישראל לכל דבר), וכן אמרו חז"ל³⁵ במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים ("ועמך כולם צדיקים"³⁶), כמ"ש³⁷ "עם המלך במלאכתו ישבו שם" — וכן הוא גם לאחר ירידת הנשמה לעולם, והיינו, שהירידה

כבעל — כתובות צב, א. תוד"ה מקמי — יבמות ג, א.

(31) ב"מ סב, א.

(32) ראה לקו"ת דרושי ר"ה סב, ד.

(33) ב"ר פ"א, ד.

(34) ראה פסחים נד, א.

(35) ראה ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, א

[ג].

(36) ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.

(37) דברי הימים"א ד, כג.

(25) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' תכה (נעתק ב"היום יום" כח ניסן), ע' תקנד (נעתק ב"היום יום" כד מנחם אב), ח"ד ע' שלו (נעתק ב"היום יום" ו תשרי). סה"ש שבהערה הבאה.

(26) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 2 ואילך.

(27) ברכות רפ"ט.

(28) ואתחנן ו, ה.

(29) פ' ראה יד, א.

(30) יונת אלם רפ"ב. וראה פרש"י ד"ה

לעולם אינה פועלת שינוי בדביקות הנשמה בו ית', וע"ד מ"ש³⁸ "אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם".

וכיון שהקב"ה ובנ"י הם כולא חד — הרי כשם שאהבת ה' היא אהבה שאינה תלוי' בדבר, צריכה להיות גם אהבת ישראל באופן של אהבה שאינה תלוי' בדבר.

וכמו כן צריכה להיות אהבת התורה באופן שאינה תלוי' בדבר — אפילו לא בגלל היותה "חכמתכם ובינתכם לעיני העמים"³⁹, והרי תכלית העילוי שבאדם הוא שעוסק בלהט ("ער איז פאַרקאָכט") בעניני חכמה ושכל עד כליון הנפש, כפי שמצינו גם בנוגע לחכמות אומות העולם, ועאכו"כ בשכל דקדושה, וכדרשת חז"ל⁴⁰ על הפסוק⁴¹ "אילת אהבים ויעלת חן דדי' ירווך בכל עת גו'", דקאי על דברי תורה — שכל זה אינו מספיק, כיון שזהו עדיין "שלא לשמה" בדקות עכ"פ ("א' איידעלער שלא לשמה"), ואילו הכוונה היא שסוכ"ס יבוא למעלת לימוד התורה לשמה בתכלית השלימות.

ונקודת הענין — שישראל ותורה קדמו לעולם, ושניהם מושרשים בעצמותו ית', ולכן הם כולא חד.

וזהו שמצד הענין ד"אנו בניך ואתה אבינו" ניתוסף עוד יותר בהענין דאהבת ישראל — שהאהבה צריכה להיות לא (רק) מצד מעלותיו של היהודי, שכן, אופן זה הוא שלא לשמה בדקות, אלא צריכה להיות אהבה עצמית, ובמילא, האהבה היא לכאו"א מישראל, גם מי שאינו מכירו ומעולם לא ראהו כו'⁴².

וכמבואר בתניא פרק לב שהענין דאהבת ישראל הוא לפי ש"אב אחד לכולנה", והדרך לבוא לזה היא עי"ז שמסירים את ההעלמות וההסתרים של הגוף ונפש הבהמית, ש"עושים גופם עיקר ונפשם טפלה", שאז "אי אפשר להיות אהבה ואחוה אמיתית . . אלא התלוי' בדבר לבדה", וכאשר מסירים את ההעלם וההסתור אזי מתגלית האהבה העצמית לה' לתורה ומצוות ולישראל (נוסף לכך שאהבת ישראל היא "כלל גדול בתורה"⁴³). וכיון ש"מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל"⁴⁴, "מה שהוא

(42) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע'

קצא (נעתק ב"היום יום" ג אדר א), ח"ה ע'

פט (נעתק ב"היום יום" טו כסלו).

(43) תו"כ ופרש"י קדושים יט, יח.

(44) תהלים קמוז, יט.

(38) בתפלת השחר.

(39) ואתחנן ד, ו.

(40) עירובין נד, ריש ע"ב. וראה רמב"ם

הל' איסו"ב פכ"א הי"ט. פכ"ב הכ"א.

(41) משלי ה, יט.

עושה הוא אומר לישראל לעשות⁴⁵ — מתנהג גם הקב"ה באופן של אהבת ישראל, ונותן לבנ"י רק טוב, בבני חיי ומזוני ריחיי.
[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "אני מאמין"].

* * *

ט. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה מזמור לתודה.

* * *

י. ביי"ט כסלו מסיימים את לימוד ספר התניא כפי שנחלק לימי השנה (נוסף על השיעורים), וכשם שבסיום תושב"כ "מתכיפין התחלה להשלמה"⁴⁶, וכמו כן בסיום תושבע"פ חוזרים ומתחילים עוד הפעם, כן הוא גם בספר התניא, שלאחרי הסיום מתחילים עוד הפעם מהתחלת ספר התניא.

וכמו כן נהוג שבחגיגת י"ט כסלו מסיימים את הש"ס, ומחלקים אותו מחדש על מנת ללמדו במשך השנה הבאה — על יסוד דברי רבינו הזקן בסיום ספר התניא⁴⁷ "לגמור כל הש"ס בכל שנה ושנה .. לחלק המסכתות כו'", וכמדובר כמ"פ⁴⁸ שע"י ההשתתפות בחלוקת הש"ס נחשב לכאו"א מהמשתתפים כאילו למד את כל הש"ס כולו.

וענין זה (לימוד התניא ולימוד הש"ס) צריך להיות באופן נעלה יותר משנה לשנה — כמובן מהמבואר באגה"ק⁴⁹ בנוגע לראש השנה ש"בכל שנה ושנה יורד ומאיר .. אור חדש ומחודש .. עליון יותר שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה", ומזה מובן שכן הוא גם בנוגע ליי"ט כסלו, "ראש השנה לחסידות"⁵⁰, ונמצא, שכל הענינים שהיו עד עתה הם במדריגה תחתונה לגבי השנה הבאה.

ו"הקב"ה עוזרו"⁵¹, ע"י תוספת ברכתו של הקב"ה, ובפרט כאשר "מקדש את עצמו מעט מלמטה", שאז "מקדשים אותו הרבה מלמעלה"⁵², הרבה יותר מכפי שיכול לשער.

49) סי"ד.

50) אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע' רנט. וש"נ (נעתק ב"היום יום" בתחלתו). וראה לקו"ד ח"ד תשנט, ב ואילך.

51) ראה סוכה נב, ב. וש"נ.

52) ראה יומא לט, רע"א. תניא ספכ"ז.

45) שמו"ר פ"ל, ט.

46) נוסח "מרשות" לחתן בראשית.

47) קו"א קסג, א.

48) ראה שיחת י"ט כסלו דאשתקד ס"ז

(תו"מ חט"ו ע' 258 ואילך). וש"נ. וראה גם

מכתב י"ט סיון שנה זו (אג"ק חט"ו ריש ע' ריד).

ובכל זה ניתוסף עוד יותר כאשר נמצאים במעמד של כו"כ עשירות מישראל, כמ"ש⁵³ "ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם גוי", ועד שבאים לשלימות הענין ד"ויהי בישורון מלך" — ע"י דוד מלכא משיחא, במהרה בימינו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "אין אדיר כה""].

* * *

יא. בהמשך להמדובר לעיל אודות סיום והתחלת התניא וסיום והתחלת הש"ס — יש לערוך עתה סיום התניא וסיום הש"ס. ונוסף לזה, יש לקשר את הסיום עם ההתחלה — שהרי נעוץ סופן בתחלתן⁵⁴.

וע"ד המבואר בלקו"ת⁵⁵ בענין "ויהי בישורון מלך", ש"ישורון י"ל ג"כ לשון שיר .. כמו שהשיר (טבעת) הוא עגול כך בהניגון נעוץ סופו בתחלתו, שכשמסיים הניגון יומשך התחלה שלו כו", וכן הוא גם בתורה שנקראת "שיר", כמ"ש⁵⁶ "ובלילה שירה עמי", וכן ישראל, מלשון "שיר א-ל"⁵⁷.

וענין זה מתבטא גם בכך שתלמוד תורה היא מצוה תמידית, ועד שגם מי שלמד את כל התורה כולה (כפי שמצינו בהלכות תלמוד תורה⁵⁸ שיש מציאות כזו) חייב להמשיך ללמוד תורה תמיד⁵⁹.

ובהתאם לכך — מנהג ישראל לקשר את הסיום עם ההתחלה, הן בנגלה והן בחסידות, כדלקמן.

יב. סיום ספר התניא הוא באגרת הקודש שהתחלתה "הוכח תוכיח"⁶⁰.

והנה, "הוכח תוכיח" הוא ענין כללי, שהרי החיוב דתוכחה הוא בנוגע לכל עניני המצוות, וגם בנוגע ללימוד התורה.

ולהעיר גם מהחקירה באחרונים אם "הוכח תוכיח" היא מצוה בפני עצמה, או שבכל ענין וענין נכלל בענין פרטי זה גם הציווי "הוכח תוכיח"⁶¹.

53) ראה הלי' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ד. פ"ב

53) ברכה לג, ה.

ה"ב. שם ה"י. וש"נ.

54) ספר יצירה פ"א מ"ז.

59) ראה גם שיחת ש"פ בראשית

55) ש"ה"ש א, ג-ד.

(התוועדות ב) סכ"ד (לעיל ע' 142).

56) תהלים מב, ט.

60) קדושים יט, יז.

57) תקו"ז בהקדמה (ג, סע"א). ת"י (כה),

61) ראה גם לקו"ש חכ"ב ע' 58 הערה

רע"א).

23. וש"נ.

וכיון ש"הוכח תוכיח" הו"ע הכללי השייך לכללות התומ"צ, לכן נזכרו באגרת זו כל ג' הקוין דתורה עבודה וגמ"ח⁶² (כללות המצוות): בתחלת האגרת — "השמרו והזהרו מאד מאד על התורה ועל העבודה כו", ובסיום האגרת — "כל השומר שבת כהלכתו וכו" .. להיות בקי בהלכתא רכתא לשכתא וכו", והרי אמרו חז"ל⁶³ "שקולה שבת כנגד כל המצוות כולן", ומבאר אדמו"ר הזקן בלקו"ת⁶⁴ שזהו לפי ש"ע"י המצוות שעושיין נשאר האור בהעלם עדיין, והמשכתו בגילוי זהו ע"י שבת כו", והיינו, שכל עניני העבודה שמתעלים מלמטה למעלה, יורדים ונמשכים מלמעלה למטה ביום השבת, וזהו מה שאומרים בשבת "קדשנו במצותיך", ונמצא, שענין השבת הוא הפנימיות של המצוות שכללותם הו"ע גמ"ח.

יג. והנה, ידועה השאלה בנוגע לכללות הענין ד"הוכח תוכיח את עמיתך" — הרי ישנו הכלל "קשוט עצמך תחילה"⁶⁵, "סמוך" לפלטירי' שלך לא הורשת"?

וידוע הביאור בזה — שמצד ענין הערבות, ש"כל ישראל ערביין זה בזה"⁶⁷, נכללת גם הפעולה של הזולת ב"פלטירי' שלך" ו"קשוט עצמך".

אמנם, מצד ענין הערבות בלבד די להוכיח פעם אחת, וע"ד שמצינו⁶⁸ שמחאה אחת די' כדי לבטל את החזקה, ומהו הצורך להרבות בכך "עד נזיפה", "עד הכאה"⁶⁹, ו"אפילו מאה פעמים" (כפי שמביא בפתחת האגרת), ובפרט ע"פ הידוע⁷⁰ שבכל מקום שנאמר בש"ס⁷¹ "אפילו מאה פעמים" (כמו ב"השב תשיבם"⁷², "עזב תעזוב"⁷³) הכוונה היא לריבוי בלי הגבלות?

והביאור בזה:

מצד ענין הערבות כפשוטו, כמ"ש⁷⁴ "אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך", הרי זה עדיין בהגבלה.

(68) ראה ב"ב פ"ג. רמב"ם ה' טוען

ונטען פי"א. טושו"ע חו"מ סקמ"ו.

(69) ערכין טז, ב.

(70) ראה לקו"ש חל"ד ע' 87. וש"נ.

(71) ב"מ לא, א.

(72) תצא כב, א.

(73) משפטים כג, ה.

(74) משלי ו, א. וראה ב"ב קעג, ב.

(62) אבות פ"א מ"ב.

(63) ירושלמי ספ"ג דנדרים. שמו"ר ספכ"ה.

רמב"ם ה' שבת בסופן.

(64) בשלח ב, ב.

(65) ב"מ קז, סע"ב. וש"נ. הובא בפרש"י

עה"ת בראשית ד, כה.

(66) ספרי עקב יא, כד.

(67) שבועות לט, סע"א. וש"נ.

אך ישנו ענין נעלה יותר בענין הערכות — מלשון עריכות ומתיקות⁷⁵.

וטעם הדבר — לפי שישנו גם ענין הערכות מלשון עירוב, שכל ישראל מעורבים זה בזה⁷⁶, ועד לעירוב שהוא ע"ד תערובות לח בלח שנעשים דבר אחד⁷⁷. וכמו ענין השותפות, שכל נקודה שייכת לשני השותפים⁴⁸.

ונקודת הענין בזה — דכיון ש"אב אחד לכולנה", הרי כשם שבעצמותו ית' אי אפשר לחלק כו', וכמ"ש³⁸ "אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם", כן הוא גם בנשמות ישראל למטה, להיותם במעמד ומצב ד'אתם הדבקים בה' אלקיכם גו"⁷⁸, ו"כל המחובר לטהור טהור"⁷⁹.

ומצד זה צריך להיות הענין ד"הוכח תוכיח" בלי הגבלות — "אפילו מאה פעמים", כידוע שמספר מאה כולל את העולם היותר עליון, ובלשון הזהרה⁸⁰ בפירוש הכתוב⁸¹ "ויהיו חיי שרה מאה שנה גו'", "אתר עילאה סתימא דכל סתימין".

אמנם, כאשר ישנו מעשה של הכאה, או אפילו נזיפה, דעקימת שפתיו הוי מעשה⁸² — הרי הוא מצדו כורת רח"ל את ענין הערכות. והאפשרות לזה היא — לפי שיש לו בחירה, להיותו מושרש בעצמות כו'⁸³.

יד. אך לכאורה צריך להבין: כיצד יכול להיות הענין ד"הוכח תוכיח .. אפילו מאה פעמים", בלי הגבלות — בהיותו נשמה בגוף, במעמד ומצב של הגבלה?

והמענה לזה — בהתחלת ספר התניא — "משביעין אותו כו"⁸⁴: "משביעין" הוא מלשון שבועה, שענין השבועה הוא מצד פנימיות הנפש, ו"משביעין" הוא גם מלשון שובע⁸⁵, ועי"ז נעשית עבודתו באופן

79) ב"ק צב, ב. וש"נ.

80) ח"א קכג, א.

81) ר"פ חיי שרה.

82) סנהדרין סה, א.

83) ראה לקו"ת אמור לח, ב. ובכ"מ.

84) גדה ל, ב.

85) ראה "מ"מ, הגהות והערות קצרות

לסש"ב" רפ"א ב"לקוטי פירושים" (ס"ע יט

ואילך). וש"נ.

75) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ריש

ע' תפא. סה"ש תש"א ע' 144. וראה גם מכתב

כ"ח מנ"א שנה זו (אג"ק חט"ו ס"ע שסה). ועוד.

76) לקו"ת בהעלותך לג, ג. וראה שם

שה"ש לה, ד. וראה גם תו"מ ח"ח ס"ע 73.

וש"נ.

77) ראה גם בהנסמן בשיחת י"ט כסלו

תשי"א הערה 60 (תו"מ ח"ב ע' 122).

78) ואתחנן ד, ד. וראה אבות דר"נ ספ"ד.

ד"תהי צדיק", ולא רק בהיותו לעצמו בבדידות, אלא גם "אפילו כל העולם כולו אומרים לך כו", היינו, שגם בהיותו בעולם אינו מתפעל ממה שהעולם אומרים, ובמכ"ש וק"ו: אם אינו מתפעל ממה ש"כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה", עאכו"כ שאינו מתפעל ממה שהעולם אומרים דברים שהם היפך הקדושה.

ומצד הענין ד"משביעין אותו", שנותנים לו כחות נעלים כו' — בכחו וביכלתו לעבוד עבודתו גם באופן ד"הוכח תוכיח . . אפילו מאה פעמים", בלי הגבלות.

טו. ועדיין צריך להבין⁸⁶:

הענין ד"משביעין אותו כו" הוא בשעה שהולד נמצא במעי אמו, קודם שיוצא לאויר העולם, שאז "מלמדין אותו כל התורה כולה", היינו, שעניני הנשמה, הבנה והשגה בתורה, הם בגילוי, ואילו הגוף הוא בהעלם, וא"כ, כיצד מהני שבועה זו ביחס להגוף שעדיין לא יצא לאויר העולם, הרי "אינ⁸⁷ אדם מקנה דבר שלא בא לעולם"?

והביאור בזה:

בנוגע לדבר שלא בא לעולם יש חילוק בין מכר ומתנה לשעבוד ועאכו"כ התחייבות — שאף שבמכר ומתנה אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, מ"מ, שעבוד והתחייבות חלים גם על דבר שלא בא לעולם, היינו, שיכול לשעבד ועאכו"כ להתחייב לתת נכסים שיקנה לאחר זמן, אפילו אם קנאם ומכרם לאחר⁸⁸.

ובביאור טעם הדבר — יש אומרים שזהו לפי ששעבוד חל על גופו של האדם, שישנו בעולם⁸⁹.

ויש אומרים ששעבוד הגוף של הלוה לא מהני לשעבד נכסים שנמצאים ברשות אחר (כמ"ש בקצות החושן⁹⁰), אלא שחכמים עשו חזיון ששעבוד יחול גם על דבר שלא בא לעולם, כדי שלא תנעול דלת בפני לווין⁸⁸.

וענינו בעבודה:

בנ"כ).

88 ראה אנציק' תלמודית ערך דבר שלא בא לעולם (כרך ז) ס"ג (ע' לח). וש"נ.

89 שו"ת מהרי"ט ח"א חו"מ סכ"ג.

90 חו"מ סקי"ב סק"א.

86 ראה ד"ה משביעין אותו והצ"צ (קיצורים והערות לתניא (ע' מח) ועוד — נעתק בליקוט פירושים כו' לתניא פ"א ע' יז ואילך). וראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 176 ואילך.

87 (רמב"ם הל' מכירה רפכ"ב (וש"נ

מכר — מורה על אופן העבודה על מנת לקבל פרס, שזהו בדוגמת אדם המוכר נכסים כדי לקבל תמורתם דבר שנצרך לו. ואפילו מתנה — כיון ש"אי לאו דעביד ל"י נייחא לנפשי" לא הוה יהיב ל"י מתנתא"⁹¹, נמצא, שגם מתנה הו"ע של עבודה על מנת לקבל פרס.

ובמילא, כאשר יהודי עובד עבודתו רק על מנת לקבל פרס — אזי יש מקום לומר שבכחה של השבועה להועיל רק להנשמה, ויכולה להועיל אפילו להכחות הגלויים של הנשמה, להיותם כלולים בהנשמה בשעה שהתינוק נמצא במעי אמו, אבל אין בכחה של השבועה להועיל בנוגע לנכסי הגוף, אם בינתיים יעברו לרשות אחר — להיצה"ר, כפי שהוא (לא רק "הלך" או "אורח", אלא כפי שנעשה) "איש", "בעל הבית"⁹¹.

אבל כאשר נדרשת מיהודי עבודה של התחייבות, היינו, לא באופן של מכר ומתנה, שהם על מנת לקבל פרס, אלא באופן שמתמסר לגמרי ("ער גיט זיך איבער אינגאַנצן") לבורא העולם, הקב"ה, שלא על מנת לקבל פרס — הרי זה יותר (לא רק מענין של מכר ומתנה אלא אפילו יותר) מענין של שעבוד, שיכול להתחייב אפילו בנוגע לדבר שלא בא לעולם.

טז. אך עדיין צריך להבין בנוגע לתקנת חכמים ששעבוד והתחייבות מהני גם בדבר שלא בא לעולם כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין:

במה דברים אמורים שיש צורך בתקנה הנ"ל — בנוגע לאדם התחתון למטה דוקא, דכיון שיש לחשוש שאם לא יהי' בטוח שיחזירו לו את ההלוואה לא ירצה להלוות מלכתחילה, לכן תיקנו חכמים כל מיני הנחות עבור המלוה, כדי שיסכים ליתן ההלוואה;

אבל כאשר מדובר אודות שבועה שמשביעים מלמעלה בנוגע לעבודת האדם, שעז"נ⁹² "למעשה ידיך תכסוף", היינו, שכללות ענין עבודת התחתונים הוא צורך גבוה⁹³ — הרי אין מקום לחשש דתנעול דלת כו' שבשביל זה יצטרכו לתקן ענין שאין לו מקום ע"פ דין (כי אם לפני משורת הדין), שכן, אפילו אם בנ"י לא יחזירו את החוב להקב"ה, אין לו ברירה, כביכול, כמארז"ל⁹⁴ "להחליפם באומה אחרת אי אפשר",

91 ראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"מ
92 ואל"ך. עבוה"ק חלק העבודה בתחלתו.
93 ראה של"ה שער הגדול (כט, ב
94 רות רבה פתיחתא ג.

91 ראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"מ
92 א. ב"ב קנו, א.
93 רות רבה פתיחתא ג.

ומוכרח ליתן ההלוואה לבנ"י (כמ"ש⁹⁵ "מלוה ה' חונן דל"), היינו, ליתן בהקפה כחות לנשמות בירידתן למטה,

וכיון שאין צורך בתקנה מיוחדת — הדרא קושיא לדוכתא: איך יועיל השעבוד וההתחייבות בנוגע להגוף שעדיין לא בא לעולם?

יז. ויש לבאר זה בשני אופנים:

א) כל השאלות וחילוקי הדינים בנוגע להקנאת דבר שלא בא לעולם אינם אלא במי שאינו בקי בדיני הקנינים; אבל כאשר מדובר אודות תלמיד חכם שיודע פרטי הדינים שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ואפילו לא בשעבוד והתחייבות, ואעפ"כ מקנה את הדבר — אזי לוקח על עצמו התחייבות כזו שהיא למעלה מכל ענינים של מדידות והגבלות של דינים כו', ונעשה חלות הקנין והשעבוד וההתחייבות⁹⁶. ודוגמתו בעבודה — שמועילה השבועה גם בנוגע להגוף שלא בא לעולם.

ב) הסברה פנימית יותר — שאע"פ שמצד למעלה אין צורך בתקנה הנ"ל, מ"מ, כיון ש"מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל"⁴⁴, "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות"⁴⁵, לכן, מתנהג גם הקב"ה כמו בהנהגת האדם למטה — שיש צורך בתקנה שיוכל להקנות (ע"י שעבוד והתחייבות) דבר שלא בא לעולם, כדי שיקבל את ההלוואה.

יח. ועי"ז מגיעים ופועלים גם למעלה בעומק יותר — שנעשה הכרח אצל הקב"ה כביכול, מצד ציווי התורה, להקנות לבנ"י כל טוב, אפילו ענינים כאלו שעדיין לא באו לעולם, שלא פעלו אותם עדיין ע"י עניני התומ"צ.

ובהקדמה:

איתא בזהר⁹⁷ "קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא, בר נש מסתכל בה באורייתא ומקיים עלמא". כלומר: אימתי קיימת מציאות העולם וכל הענינים שבעולם — כאשר יהודי יושב ועוסק בתורה, שאז, יכול לבקש מהקב"ה שיקנה לו את כל הענינים.

אמנם, כאשר עדיין אינו עוסק באורייתא, ובמילא אין עדיין קיום

97) ח"ב קסא, ריש ע"ב.

95) משלי יט, יז.

96) שו"ת מהרי"ט ח"ב חו"מ סס"ט.

העולם — כיצד יכול יהודי לבוא ולומר להקב"ה שרצונו שכבר מתחילת השנה יתחייב הקב"ה ויקציב לו מזונותיו על כל השנה כולה, בידעו מעמדו ומצבו שעדיין לא העמיד את העולם, ועאכו"כ שעדיין אין לו נכסים בעולם?

והמענה לזה — שכדי שלא תנעל דלת בפני לוויין, היינו, שיהודי יוכל לקבל מהקב"ה בהקפה על כל השנה כולה מחודש תשרי, "משעבדים" כביכול את הקב"ה שיקציב גם את מזונותיו, אע"פ שעדיין לא קיים ה"עולם" והענינים שבו מצד עבודתו.

יט. וזוהי גם הנתינת-כח על השבועה שמשביעין את הנשמה, שתפעל שתהי' העבודה בגופו ובנפשו הבהמית לכל פרטי, עד כדי כך, שיוכל לפעול הענין ד"הוכח תוכיח את עמיתך אפילו מאה פעמים", ללא הגבלות, ולא רק בחיצוניות, אלא גם בפנימיות, ובכל ג' הקוין שעליהם העולם עומד, תורה עבודה וגמ"ח (מצוות).

וענין זה ממשיך שהקב"ה מקנה לו את הנכסים שבאו לעולם, ואם עדיין אינו אווז בדרגא זו — מקנה לו הקב"ה גם את הנכסים שלא באו לעולם.

וכל זה נמשך בכרכתו של הקב"ה למטה מטה, שנעשית שנה טובה ומבורכת בבני חיי ומזוני רויחי, שנה בריאה ושמחה ("א געזונטן יאָר און אַ פריילעכן יאָר").

[כ"ק אדמו"ר שליט"א ניגן בעצמו הניגון "צמאה לך נפשי"].

* * *

כ. בסיום הש"ס שנינו: "אר"ש בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר⁸⁹ ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום".

וצריך להבין:

ידוע שכל הענינים שכתורה הם באופן שאין דבר אחד לבטלה — במכ"ש וק"ו: אם בנוגע לעניני העולם איתא בגמרא (במסכת שבת⁹⁰) "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה", עאכו"כ בנוגע לעניני התורה, שבה מחושב ביותר ("אויסגערעכנט") כל ענין, כל תיבה וכל אות, שלכן למדים כמה ענינים בתורה מיתור תיבות או יתור אותיות.

99) עז, ב.

98) תהלים כט, יא.

ובנדרו"ד, לכאורה היתה המשנה יכולה לחסוך כמה תיבות, ולומר בפשיטות: אר"ש בן חלפתא השלום הוא כלי מחזיק ברכתו של הקב"ה לישראל.

וגם אם כוונת המשנה להוסיף עוד ענין, שאין זה "כלי" שישנו מצד הבריאה כשלעצמה, אלא זהו כלי שנעשה ע"י הקב"ה באופן מיוחד — מספיק להוסיף שהקב"ה נתן כלי כו'.

וגם אם כוונת המשנה להוסיף שזהו ענין שאין לו מקום בשכל, והיינו, שאינו בא בכחו של האדם שרכש אותו והתייגע כדי להשיגו ויודע כיצד השיגו, אלא כמו "מציאה" שבאה ללא יגיעתו, ומבלי שידע מנין באה לו כו' — אפשר לומר "מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה כו'".

וא"כ, לשם מה צריך להוסיף התיבות "לא מצא כו' אלא כו'?"

כא. ומזה מובן, שנוסף על הודעת עצם הענין ששלום הוא כלי מחזיק ברכה, באה המשנה להדגיש שלאמיתו של דבר אי אפשר שיהי' כלי מחזיק ברכתו של הקב"ה, ולכן ההתחלה היא בלשון של שלילה: "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה".

ובהקדמה:

בריאת העולם היא ע"י כח הגבול של הקב"ה,

— (כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק ואמר בבת-שחוק): כיון שבסיום התניא נאמר ענין בנגלה, יכולים לומר בסיום הש"ס ענין של חסידות —

דכיון שהקב"ה הוא כל יכול, הרי, כשם שיש לו כח בלי-גבולי, כך יש לו כח בגבול¹⁰⁰, ומכחו בגבול נעשה כל סדר ההשתלשלות וכל העולמות עד לעוה"ז, ובתוכם — בני, נשמות בגופים.

והיינו, שמצד זה שהקב"ה הוא כל יכול, ביכלתו לצמצם ולהגביל את עצמו [ע"ד מאמר רז"ל¹⁰¹ "צמצם שכינתו בין שני בדי הארון", ע"ד — ובמכ"ש וק"ו — אדם גדול שרואה בבואתו במראות קטנות¹⁰²] ולברוא בריאה שהיא במדה וגבול.

ולכן, כשמדובר אודות המשכת ברכתו של הקב"ה בעולם, היינו, שהעולם שנברא ע"י הקב"ה במדה וגבול דוקא, יקבל ויקלוט את ברכתו

100) ראה עבוה"ק ח"א רפ"ח (בשם

101) ראה בר" פ"ה, ז.

הראשונים). הובא בלקו"ת עקב טז, סע"א.

102) שם פ"ד, ד. וראה לקו"ת קרח נג,

ב. ובכ"מ.

ובכ"מ.

של הקב"ה, שהיא באופן ש"תוספתו מרובה על העיקר"¹⁰³, היינו, שהתוספת מרובה על העיקר שזהו העולם — הרי לא יתכן שברכתו של הקב"ה תומשך ותוקבע בעולם, והעולם ישאר במציאות של עולם כמו שהוא.

וזהו שאמרו חז"ל "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה" — שמצד בריאת העולם, לא מצא אפילו הקב"ה כביכול כלי מחזיק ברכתו, שהרי הקב"ה רצה שהעולם יהי' במדה וגבול דוקא, "מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה, ועוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה, וכן בין כל רקיע ורקיע"¹⁰⁴, כך שבכל מקום יש מדידה והגבלה, ובמילא, לא שייך שיומשך בו לפתע ענין ש"תוספתו מרובה על העיקר".

כב. ולאחרי ההקדמה "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל" — מוסיפים חז"ל "אלא השלום":

לאחרי שהעולם נברא באופן ש"לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה" — הי' הענין דמתן-תורה, והרי תורה ענינה שלום, כמ"ש הרמב"ם בסוף הלכות חנוכה¹⁰⁵ "כל התורה לא ניתנה אלא לעשות שלום בעולם, שנאמר¹⁰⁶ דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום", היינו, שהתורה ניתנה לעשות שלום בין בורא לנברא.

והענין בזה — כדאיתא במדרש¹⁰⁷ "משל למלך שגזר ואמר בני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי, כך כשברא הקב"ה את העולם גזר ואמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם"¹⁰⁸, כשביקש ליתן התורה ביטל גזירה ראשונה ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים, ואני המתחיל, שנאמר¹⁰⁹ וירד ה' על הר סיני, וכתוב¹¹⁰ "ואל משה אמר עלה אל ה'" — שמזה מובן שהתורה פעלה ענין השלום: שלום בין בורא לנברא, בין "רומי" ל"סוריא".

והיינו, שפעולת התורה אינה באופן שהעולם יתבטל ממציותו ("עולם זָאָל ווערן אויס עולם"), אלא שיהי' החיבור של העולם עם אלקות, דירה לו ית' בתחתונים¹¹¹ — כמדובר לעיל (בהמאמר¹¹²) שמצד

(109) יתרו יט, כ.

(110) משפטים כד, א.

(111) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז.

ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפל"ו. ובכ"מ.

(112) פ"ב (לעיל ע' 245).

(103) שם פס"א, ד.

(104) חגיגה יג, א.

(105) ולהעיר, שחנוכה חל בסוף שבוע זה.

(106) משלי ג, יז.

(107) שמור"ר פי"ב, ג.

(108) תהלים קטו, טז.

הענין דנמנע הנמנעות¹¹³ יכול להיות "א-ל דעות הוי"¹¹⁴, "דעות תריין"¹¹⁵, דעת עליון ודעת תחתון, שניהם יחד.

ועי"ז שישנו ענין השלום, היינו, ענין התורה שעל ידה נעשה החיבור של העולם עם אלקות — אזי יכולה לבוא ברכתו של הקב"ה בעולם.

וזהו דיוק הלשון "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה כו' אלא השלום", ולא נאמר "מצא הקב"ה כו'" — כי, מצד הבריאה הרי זה באופן ש"לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה", ורק לאח"ז פעלה התורה בהבריאה את ענין השלום בין בורא לנברא, שזהו ה"כלי" שעל ידו יכולה לבוא ברכתו של הקב"ה בעולם¹¹⁶.

כג. וענין זה (המשכת ברכתו של הקב"ה בעולם ע"י השלום שהוא כלי מחזיק ברכה) נעשה באמצעות ישראל דוקא — שזהו שאמרו "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל כו"¹¹⁷:

ענינם של ישראל הוא — שהם הממוצע שעל ידם נעשה העולם דירה לו ית', היינו, שאע"פ ש"השמים ושמי השמים לא יכללוך", מ"מ, בא יהודי ואומר "אף כי הבית הזה"¹¹⁸; הוא מעמיד בנין מעצים ואבנים, ובבנין זה נעשה הענין ד"צמצם שכינתו בין בדי הארון", כמבואר בחסידות¹¹⁹ בפירוש המשל דמראות גדולות ומראות קטנות (כנ"ל סכ"א), שצמצום זה הוא באופן שנמצא בין בדי הארון כמו שנמצא בהמראות גדולות, כמו שהוא מצד עצמו, עם כל עניניו, ועד לעצמותו ומהותו.

וסיבת האפשרות לכך היא — לפי שבישראל עצמם ישנו חיבור הנשמה עם הגוף:

הנשמה — חצובה תחת כסא הכבוד¹²⁰, ולמעלה יותר, שהיא ע"ד טפת הזרע שנמשכת ממוח האב (כפי שמבאר רבינו בארוכה בתניא¹²¹), ומצד הנשמה קדמה מחשבתן של ישראל³³, ועוד קודם שנברא העולם "עם המלך במלאכתו ישבו שם"³⁸;

117) ראה גם "רשימות" חוברת קא ע' 10 ואילך.

118) מלכים-א ת, כז.

119) לקו"ת קורח נג, ב. ובכ"מ.

120) זח"ג כט, ריש ע"ב. וראה הנסמן

בנצו"ז לזח"א קיג, א.

(121) פ"ב.

113) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח. הובא ונת' בס' החקירה להצ"צ לר, ב ואילך.

סה"מ תרע"ח ע' תיש ואילך.

114) שמואל-א ב, ג.

115) ראה תקו"ז תס"ט בתחלתו.

116) ראה גם שיחת י"ט כסלו תשי"א

סכ"ד (תו"מ ח"ב ע' 132).

ואילו הגוף — הוא "עפר מן האדמה"¹²², למטה מחי, ולמטה מצומח, ועד שבדומם גופא נלקח לא מהרים וגבעות, אלא עפר מן האדמה, שהכל דשין עלי'¹²³.

וזוהי מעלתו של יהודי, שנקרא "ישראל" ע"ש "כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל"¹²⁴ — שכובש את כל הענינים דטבע, שזהו"ע "אלקים", בגימטריא הטבע¹²⁵, ומעלה אותם למדריגתו, החל מחיבור הגוף, שהוא "עפר מן האדמה", עם הנשמה, שחצובה תחת כסא הכבוד ונמשכת ממחשבתו וחכמתו ית'.

ובאמצעות ממוצע זה — ישראל — נעשה גם החיבור דהמשכת ברכתו של הקב"ה בהעולם המדוד ומוגבל, ע"י ה"כלי מחזיק ברכה" שנקרא "שלום".

כד. והנה, ענין זה שהעולם המדוד ומוגבל מקבל את ברכתו של הקב"ה שתוספתו מרובה על העיקר (בלי גבול), ע"י ענין השלום (תורה), באמצעותם של ישראל שהם עושים דירה לו ית' בתחתונים — יהי בשלימות ובגילוי לעתיד לבוא; אבל התחלת הענין צריכה להיות עוד לפני זה (כמו בכל הענינים שיהיו בגלוי לעתיד לבוא שהתחלתם היא לפני"ז). וענין זה נתגלה בהארון שבבית המקדש (שבו היו הלוחות) — ש"מקום ארון אינו מן המדה"¹²⁶:

אע"פ שהארון הוצרך להיות במדה מדוייקת דוקא, "אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו"¹²⁷, ובאם לאו אין לו דין ארון, מ"מ, "מקום ארון אינו מן המדה", ש"אינו תופס למעט ממדת החלל של בית כלום, דתניא¹²⁸ ארון שעשה משה יש לו עשר אמות אויר לכל רוח כשניתן באמצע בית הכפורת, והרי כל החלל לא יהי אלא כ' על כ' (ועד"ז בהמשכן, שהי' לו חמש אמות אויר לכל רוח, אע"פ שכל החלל לא יהי אלא עשר על עשר) .. נמצא שאין מקום הארון ממעט כלום"¹²⁹.

וענין זה נעשה מצד הלוחות שהיו בהארון:

איתא בירושלמי¹³⁰ שהלוחות — "לוחות האבנים כתובים באצבע

(122) בראשית ב, ז.

(123) ראה עירובין נד, א.

(124) וישלח לב, כט.

(125) פרדס שי"ב פ"ב. ר"ח שער התשובה

פ"ו. של"ה פט, א. קפט, א. ועוד. תניא

שעהיה"א רפ"ו. ובכ"מ.

(126) יומא כא, סע"א. וש"נ.

(127) תרומה כה, יו"ד.

(128) מגילה יו"ד, ב. וש"נ.

(129) פרש"י יומא שם.

(130) שקלים פ"ו ה"א. וראה זו"ח רות

פג, סע"ב ואילך. שו"ת הרדב"ז ח"ג סי'

תקמט. תניא קר"א קסא, א.

אלקים¹³¹ — לא הי' בהם אחר, אלא היו כולו פנים, פנימיות בלבד, שזהו"ע "אמיתת המצאו"¹³² כמו שהוא במציאות הנבראים.

וענין זה פעל אפילו בהארון, שהוא הכלי והלבוש של הלוחות — שלא זו בלבד שהלוחות עצמם לא היו מן המדה, אף שהוצרכו להיות במדה, "ארכן ששה (טפחים) ורחבן ששה כו'" (כמבואר בפרטיות במסכת ב"ב¹³³), אלא עוד זאת, שגם הארון, הכלי והלבוש של הלוחות, לא הי' מן המדה.

ועי"ז נפעל גם ב"מקום הארון" — שהמקום בעולם שבו עמד הארון, עם היותו "מקום", לא הי' מן המדה.

והיינו, שבענין הארון נתגלה חיבור שני הפכים — מדידה בהגבלה דוקא, וביחד עם זה, אי-תפיסת מקום בעוה"ז הגשמי — בבת אחת, שענין זה יכול להיות רק מצד "נמנע הנמנעות".

וענין זה מורה לנו דוגמא כיצד יהי' נראה העולם לעתיד לבוא:

בזמן הזה — לא מבעי בזמן בית שני, עליו נאמר¹³⁴ "ואכבד" חסר ה"א, שחסרו בו חמשה דברים, ארון וכו', אלא אפילו בזמן בית ראשון שבו הי' הארון — הי' גילוי השכינה רק בקדש הקדשים, ששם הי' מקום הארון אינו מן המדה, אבל בכל העולם כולו הי' העלם והסתר, ובמילא היו מדידות והגבלות כו'.

והחידוש דלעתיד לבוא — שאז תהי' דירה לו ית' בתחתונים בכל ענין ובכל מקום, ובמילא יהי' חיבור שני הענינים ד"מקום" ו"אינו מן המדה" ביחד, והיינו שיהי' "נמנע הנמנעות" בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים.

וכיון שבנוגע לכל הגילויים דלעתיד לבוא אומר רבינו¹³⁵ שהם תלויים במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות — לכן צריך להיות במשך זמן הגלות הענין דלימוד התורה, ש"דרכי דרכי נועם וכל נתיבותי שלום", ועי"ז פועלים המשכת ברכתו של הקב"ה בעולם, כפי שיתגלה לעתיד לבוא שהעולם כולו יהי' דירה לו ית'.

כה. וזהו גם הקשר עם התחלת הש"ס — "מאימתי קורין את שמע בערבין":

(134) חגי א, ח. וראה יומא כא, ב.

(135) תניא רפ"ז.

(131) עקב ט, יו"ד.

(132) ראה רמב"ם ריש הל' יסוה"ת.

(133) יד, א.

פעולתו של יהודי בעשיית שלום בין הגוף והנפש (כנ"ל סכ"ג), ובין גשמיות ורוחניות — צריכה להיות "בערביו", היינו, שבזמן החושך, כאשר נמצאים בגלות שדומה ללילה¹³⁶, ושורר חושך ברחוב, וגם בביתו כבר שורר חושך, ועד שאינו יכול להבחין בין תכלת ללבן¹³⁷ (ועד"ז בין תכלת לקלא אילן¹³⁸) — דורשים ממנו לקרות את שמע.

אם רצונו שסוכ"ס יבוא "עלות השחר", "יזרח הוי"¹³⁹, עד ש"ה' יהי' לך לאור עולם"¹⁴⁰ — אינו יכול לשכב לישון ולהמתין עד לזמן קימה ("ובקומך"¹⁴¹) ואז לצעוק "שמע ישראל";

כיצד באים ל"תפלת השחר", ולפני זה, "מאימתי קורין את שמע בשחרית"¹³⁷ — כאשר לפנ"ז ישנה העבודה ד"מאימתי קורין את שמע בערבין", היינו, שכאשר ברחוב שורר חושך, וגם אצלו שורר חושך, ואעפ"כ נעמד וצועק "שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד"¹⁴² — "אמליכתי למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים"¹⁴³, וכמבואר בסמ"ק¹⁴⁴ הרמזו בתיבת "אחד", שאות ח' רומזת על ז' רקיעים וארץ, ואות ד' רומזת על ד' רוחות העולם, ועבודתו של יהודי היא לקשר את כולם עם האל"ף, אלופו של עולם.

וזוהי ההתחלה שעל ידה יבוא אח"כ מעמד ומצב של אור, לא רק בנפשו, ולא רק בחלקו בעולם, אלא שיהי' אור בכל העולם.

כו. ו"מאימתי קורין את שמע בערבין — משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן":

ידוע הביאור¹⁴⁵ בדיוק הלשון "בתרומתן" — שאין הכוונה לתרומת קדשים, "המורם מהם כיוצא בהם"¹⁴⁶, שהרי גם לאחר הערב שמש אין הכהנים יכולים לאכול תרומת קדשים כיון שהם עדיין מחוסרי כפרה, וצריכים להמתין עד שיאיר היום, שאז יוכלו להקריב קרבנם, כפי שלמדים ממ"ש¹⁴⁷ "זאת התורה לעולה למנחה וגו' ביום צוותו", שאין מקריבין קרבנות אלא ביום; אלא הכוונה היא לתרומה שלהם

(136) ראה בהנסמן בתו"מ סה"מ אדר ע' פא הערה 16.	(142) שם, ד.
(137) ברכות ט, ב.	(143) ברכות יג, ב.
(138) ראה ב"מ סא, ב. מנחות מא, ב.	(144) הובא בב"י או"ח סס"א.
וראה סה"מ תרח"ץ ע' כא ואילך.	(145) מלאכת שלמה — בשם הרמ"ע מפאנו. שנות אלי'.
(139) ישע"י ס, ב.	(146) זבחים נה, א (במשנה).
(140) שם, יט"כ.	(147) צו ז, לח. וראה מגילה כ, ב. רמב"ם
(141) ואתחנן ו, ז.	הלי' מעה"ק רפ"ד.

("תרומתן"), תרומת דגן תירוש ויצהר שהיא נכסיו של הכהן, בבעלותו שלו.

וזוהו "מאימתי קורין את שמע בערבין משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן" — שהוא מוכן לקרות "שמע ישראל" לא רק במצב של התבודדות, בשעת התפלה ולימוד התורה, אלא בשעה שנכנס לאכול בתרומתו, מענינים גשמיים שנמצאים בעולם, נכסים שהם בבעלותו.

כלומר: לא מדובר אודות עבודת הכהנים בשעה שמקריבים קרבן, שזוהי תנועה של עלי', ביטול מציאות העולם ("מאכן פון וועלט אויס וועלט"), שנעשה "קדשים קלים", ועד ל"קדשי קדשים", אלא מדובר אודות תרומתן שיכולים לאכלה מחוץ לביהמ"ק ומחוץ לירושלים, ויתירה מזה, שקודם שגזרו טומאה על ארץ העמים¹⁴⁸ היו יכולים לאכלה אפילו בארץ העמים (אלא שחכמים ראו שמצד חלישות הדורות לא יוכלו לפרוץ ולחדור את "גושה" ו"אוריה" של ארץ העמים שתוכל לסבול קדושה זו). והיינו, שתוכן הענין ד"קורין את שמע" צריך להיות גם בשעה שעוסק בענינים גשמיים, כמו אכילה, שמוכרח בזה כדי שיהי' הגוף בריא ושלם לעבודת השם¹⁴⁹.

כזו. וסדר העבודה בזה הוא באופן ש"הכהנים נכנסים לאכול בתרומתן":

לכל לראש צריך לידע שאינו אדם סתם, אלא הוא במדרגת כהן ("הכהנים נכנסים לאכול בתרומתן"), שהרי על כל בני נאמר¹⁵⁰ "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", "שלוחי דרחמנא"¹⁵¹, שנצטווה על זהירות מטומאה — לא רק בזמן שביהמ"ק הי' קיים, שהרי אפילו בזמן הגלות ישנם כמה ענינים שבהם אומרים "שמא יבנה בית המקדש"¹⁵², ובמילא צריכים לעמוד מן המוכן.

ולכן, גם כאשר נכנס לאכול בתרומתו, תרומה שהיא בבעלותו — יודע הוא שזוהי "תרומה", כדאיתא במפרשים¹⁵³ ש"תרומה" היא מלשון הרמה, היינו, שאין זה באופן שהוא מקבל מעניני העולם, אלא אדרבה, הוא צריך להגבי' את העולם אליו, כלומר, להעלות את הדומם הצומח

(148) ראה שבת יד, ב. וראה אנציק' תלמודית ערך ארץ העמים (כרך ב ע' קצו ואילך). וש"נ.
(149) ראה רמב"ם הלי' דעות רפ"ד.
(150) יתרו יט, ו.
(151) יומא יט, סע"א. וש"נ.
(152) ירושלמי סוף שקלים. וראה אנציק' תלמודית ערך ביהמ"ק בסופו (כרך ג ע' רמא). וש"נ.
(153) זח"ב קמז, א. וראה לקו"ש חט"ז ע' 286.

(148) ראה שבת יד, ב. וראה אנציק' תלמודית ערך ארץ העמים (כרך ב ע' קצו ואילך). וש"נ.
(149) ראה רמב"ם הלי' דעות רפ"ד.
(150) יתרו יט, ו.
(151) יומא יט, סע"א. וש"נ.
(152) ירושלמי סוף שקלים. וראה אנציק' תלמודית ערך ביהמ"ק בסופו (כרך ג ע' רמא). וש"נ.
(153) זח"ב קמז, א. וראה לקו"ש חט"ז ע' 286.

והחי (שהם הדברים הנאכלים) — למדריגת מדבר, ובמדריגת המדבר — לפעול¹⁵⁴ שיהי עבדו של הקב"ה, שעל זה אמרו חז"ל "עבד מלך מלך"¹⁵⁵, שלכן "צדיקים דומין לבוראן"¹⁵⁶, עד "שנקראים על שמו של הקב"ה"¹⁵⁷.

ועוד זאת, שקודם האכילה צריך לברך לא רק ברכת הנהנין, כדאייתא בגמרא¹⁵⁸ "כל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל, שנאמר¹⁵⁹ גוזל אביו ואמו", אלא צריך לברך גם ברכת המצוות — "אשר קדשנו כו' וצונו לאכול תרומה"¹⁶⁰, היינו, שמכל ענין וענין, אפילו מעניני הרשות, עושה מצוה, שזהו"ע "בכל דרכיך דעהו"¹⁶¹, ועד שע"י הברכות יכולים להמשיך לא רק ענינים מעלמא דאתגלייא, אלא גם ענינים מעלמא דאתכסייא, שמשם נמשכים הברכות, כמאמר רז"ל¹⁶² "חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום", וכפי שמבאר רבינו הזקן¹⁶³ שהענין דמאה ברכות הוא ע"ד הענין ד"מאה שנה"¹⁶⁴, שזוהי המשכה מ"אתר עילאה סתימא דכל סתימין"⁸⁰ (כמוזכר לעיל (בהמאמר¹⁶⁵) בענין "מזמור לתודה").

וכאשר "הכהנים נכנסים לאכול בתרומתן", היינו, שכאשר נגש לאכול דבר גשמי שבעולם יודע שאין זה ענין של אכילה בעולם סתם, אלא זוהי אכילה של כהן בתרומה, שמברך עלי' לא רק ברכת הנהנין, אלא גם ברכת המצוות, ובשעת מעשה הוא "שלוחא דרחמנא" — אזי "קורין את שמע בערבין", היינו, שנרגש הענין ד"הוי' אחד" "בערבין".

כח. והנה, בגמרא פריך: "מכדי כהנים אימת קא אכלי תרומה משעת צאת הכוכבים, לתני משעת צאת הכוכבים", ומשני: "מלתא אגב אורחי' קמשמע לן, כהנים אימת קא אכלי בתרומה משעת צאת הכוכבים, והא קמשמע לן דכפרה לא מעכבא .. ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה ואין כפרתו מעכבתו מלאכול בתרומה".

ובתוספות: "וא"ת הא תנינא חדא זימנא .. העריב שמשו אוכל

161) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

162) מנחות מג, סע"ב.

163) ראה תו"א תולדות יח, רע"ד. לקו"ת מסעי צא, סע"ג. עקב טז, א. דרושי שמע"צ פח, א. ובכ"מ.

164) ר"פ חיי שרה.

165) בסופו (לעיל ס"ע 251 ואילך).

154) ראה גם תו"מ חט"ו ע' 57. וש"נ.

155) ספרי ופרש"י דברים א, ז. ועוד.

156) ב"ר פס"ז, ח. במדב"ר פ"י, ה.

אסת"ר פ"ו, ב. רות רבה פ"ד, ג.

157) ב"ב עה, ריש ע"ב.

158) ברכות לה, ריש ע"ב.

159) משלי כח, כד.

160) רמב"ם הל' תרומות בסופן.

בתרומה, וי"ל דרגילות של משניות לאשמועינן בקוצר אף למה שמפורש כבר".

אך עדיין אין זה מחוור לגמרי, שהרי סוכ"ס, אם אין כאן אלא חזרת הענין בלבד, למה צריכים לאמרו ב' פעמים, ולא מספיק לאמרו פעם אחת? — ועכצ"ל שניתוסף כאן איזה דבר חדש, שהרי "אין בית המדרש בלא חידוש"¹⁶⁶.

כט. ויש לומר הביאור בזה:

"אגב אורחיי" — שפירושו הוא תוך כדי הליכה בדרך — מורה על ההליכה בדרך המלך, מלכו של עולם — שזהו כללות ענין הלכות התורה, שתכליתם הוא שעל ידם יהי' הענין ד"הליכות עולם לוי"¹⁶⁷, — כדרשת חז"ל¹⁶⁸ "אל תקרי הליכות אלא הלכות", וכמבואר בשל"ה¹⁶⁹ שהדרשה ד"אל תקרי" אינה שוללת את הקרי הקודם אלא משלימה אותו, והיינו, שע"י לימוד הלכות התורה נעשה "הליכות עולם לוי" —

דהיינו, שהעולם עולה מלמטה למעלה, והקב"ה יורד מלמעלה למטה — שמתבטלת הגזירה, כמ"ש "וירד הוי' על הר סיני", "ואל משה אמר עלה אל ה'" — שזהו"ע השלום, שהוא כלי מחזיק ברכתו של הקב"ה.

ל. וכאשר יהודי הולך בדרך המלך, מלכו של עולם, לפעול "הליכות עולם לוי" ע"י לימוד ההלכות — "אגב אורחיי" — "קמשמע לן כהנים אימת קא אכלי בתרומה משעת צאת הכוכבים . . ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה ואין כפרתו מעכבתו מלאכול בתרומה":

הן אמת שכאשר מדובר אודות קדשים — שהם "נכסי גבוה", והכהנים "משולחן גבוה קא זכו"¹⁷⁰ — הרי גם לאחרי הערב שמש אין הכהנים יכולים לאכלם כיון שהם מחוסרי כפרה, מ"מ, כאשר מדובר אודות תרומה, הנה כאשר העריב שמשן, אף שהם עדיין מחוסרי כפרה, נכנסים לאכול בתרומתן.

והענין בזה:

בנוגע לאכילת קדשים — מדובר אודות קרבן שאימוריו עולים ע"ג

(166) חגיגה ג, א. ירושלמי שם פ"א ה"ה. (169) חלק תושבע"פ תג, א. וראה בהנסמך

(167) חבקות ג, ו. בלקו"ש חכ"א ע' 24 הערה 27.

(168) נדה בסופה. וש"נ. (170) ביצה כא, א. וש"נ.

המזבח [שהרי הקרבת האימורים מתירה אכילת הבשר לבעלים¹⁷¹, ואילו קודם הקרבת האימורים, שזהו החלק לגבוה, אי אפשר לגעת ("צורירן זיך") אפילו בהחלק השייך לכהנים], שזהו ענין של עלי' לפלטרין של מלך, שכן, האימורים שעולים ע"ג המזבח נעשים "ריח ניחוח להוי"¹⁷², וכפירוש הבחיי¹⁷³ שקרבן ענינו קירוב כל הכחות כו' עד למעלה מעלה, ובזהר¹⁷⁴ איתא ש"רזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס".

וכיון שכן, הרי מובן שבשביל ענין נעלה כקדשים — לא מספיק הערב שמש, אלא צריכה להיות טהרה בשלימותה, שזהו"ע הכפרה, כפי שמבאר רבינו באגרת התשובה¹⁷⁵ ש"כפרה היא לשון קינוח", כלשון הגמרא¹⁷⁶ "לכפורי ידי" (לקנח ידיו), וכל זמן שהוא מחוסר כפרה, אין לו שייכות לאכילת קדשים.

אמנם, כאשר מדובר אודות אכילת תרומה — לא ענין של קדשים, כי אם ענין ששייך ליהודי בעולם למטה, ועבודתו היא לעשותו תרומה, היינו, להפרישו מהעולם, כך שיהי' נרגש אצלו שכל עניני העולם אינם אלא בבחינת "שיריים" בלבד (בדוגמת ה"שיריים" שלאחרי הפרשת תרומה¹⁷⁷) לגבי העיקר שהו"ע התומ"צ של בני" שהם "כולא חד" עם אורייתא וקוב"ה¹⁷⁸ — אזי אם רק העריב שמשו יכול לאכול בתרומה, עם היותו עדיין מחוסר כפרה.

והענין בזה:

העריב שמשו מורה על יציאתו ממהותו הקודמת, כי, בהערב השמש יוצאים מיום א' (שבו נמצאים כל משך הזמן דאור היום) ליום ב' (שמתחיל מהלילה), וכיון ש"כל יומא ויומא עביד עבידתו"¹⁷⁹, נמצא, שבהערב השמש יצא מתנועה ועבודה באופן אחד לתנועה ועבודה באופן שני, וכיון שבמהותו הקודמת הי' במעמד ומצב של טומאה, ויצא ממנה — אזי בא עתה למעמד ומצב של טהרה;

אמנם, אע"פ איצא ממהותו הקודמת, מ"מ, עדיין לא נשתנה לגמרי, וכפי שמצינו בגזירות מדרבנן בנוגע לאב הטומאה, שגם כאשר מתבטלת הטומאה החמורה, יכולה עדיין להשאר לאח"ז טומאה קלה¹⁸⁰.

177) ראה פסחים נט, ב. אנציק' תלמודית

171) ראה פסחים נט, ב. אנציק' תלמודית

178) ראה זח"ג עג, א.

172) ערך הקטרה (א) ס"ב (כרך י' ע' תנח). וש"נ.

179) זהר ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, ריש ע"ב.

173) ויקרא א, ט.

180) ראה משנה ספ"ג דברכות. וראה גם

174) ראה ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב.

לקו"ש ח"ז ע' 180. וש"נ.

175) עה"פ.

176) ראה ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב.

177) פ"א (צ, סע"ב).

178) גיטין נו, א (ובפרש"י).

ואעפ"כ, כיון שהעריב שמשו, היינו, שיצא ממהותו הקודמת ובטלה ממנו הטומאה החמורה, אזי יכול לאכול בתרומה.

לא. והזמן לזה הוא — "משעת צאת הכוכבים":

ובהקדם המבואר בחסידות¹⁸¹ בענין הכוכבים — בנוגע לסוכה, שצ"ל כוכבים נראים מתוכה¹⁸² — שהם ברקיע השמיני (כמ"ש בספרי תכונה, והובא גם במדרש¹⁸³), למעלה משבעה הרקיעים,

— ולהעיר שאין הכוונה לשבעת הרקיעים שנימנו במסכת חגיגה¹⁸⁴, "וילון רקיע וכו' רקיע שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות קבועין", היינו, שהכוכבים הם ברקיע השני; אלא שרקיע זה גופא נחלק לשבעה רקיעים שהם שבעה כוכבי לכת, ומלבדם ישנו רקיע השמיני שבו כל שאר הכוכבים שנראים ברקיע¹⁸⁵ —

ששבעת הרקיעים קשורים עם כללות ענין הבריאה הקשורה עם שבעת ימי הבריאה, ואילו רקיע השמיני הוא למעלה מכללות ענין הבריאה,

וזהו טעם החילוק שבין החמה והלבנה שהם בשבעת הרקיעים ובין הכוכבים שהם ברקיע השמיני — שהחמה והלבנה כאשר מביטים עליהם רואים שיש להם מדה, ויש בהם שינוי מקטנות לגדלות [אפילו החמה, שבעת זריחתה ושקיעתה נראית גדולה יותר מכמו שהיא בעמידתה באמצע הרקיע, ועאכו"כ הלבנה], משא"כ הכוכבים שנראים תמיד כנקודה בעלמא — וזהו לפי שהכוכבים הם ברקיע השמיני שלמעלה מכללות הבריאה.

וזהו ש"כהנים אימת קא אכלי בתרומה משעת צאת הכוכבים" —

כי:

ענין היציאה ממהות אחת למהות אחרת (ממצב של טומאה למצב של טהרה) אינו יכול להיות בכח עצמו (שהרי ענין זה עצמו אינו יכול להתעלות למעלה ממנו¹⁸⁶), אלא יש צורך בכח ממקום עליון יותר.

ולכן, כשישנו הענין ד"צאת הכוכבים", שנמשכת הארה מרקיע

(183) ראה זח"א קסב, ב.

(184) יב, ב.

(185) ראה רמב"ם הלי' יסוה"ת פ"ג ה"א.

(186) ראה סה"מ תרפ"ט ס"ע 269. וש"נ.

(181) ראה לקו"ת פ' ראה כז, ג. סד"ה

סוכה שחמתה כו' תשי"ד (תו"מ ח"י ס"ע 27 ואילך). וש"נ.

(182) ראה סוכה כב, רע"א.

השמיני — אפילו נקודה בעלמא, "כחודה של מחט"¹⁸⁷, והארה זו באה למטה (באמצעות שבעת הרקיעים) עד לעוה"ז הגשמי, אזי נעשית היציאה ממהות למהות, ואז יכולים הכהנים לאכול בתרומתן.

וכאשר אכילתם היא כדבעי, ויחד עם זה ישנו הענין ד"קורין את שמע" — אזי פועלים הם שלום בעולם, שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה¹⁸⁸, שלום בין הבורא והנברא, שע"ז נמשכת ברכתו של הקב"ה בעולם.

לב. וענין זה הוא התחלת כל המסכתות:

לכל לראש — "מאימתי קורין את שמע", שזהו"ע יראת הוי', ע"ד מ"ש¹⁸⁹ "ראשית חכמה יראת הוי'",

והמשכו בכללות מסכת ברכות — כי, ענין הברכות הוא להבריק ולהמשיך (ברכה מלשון המשכה¹⁹⁰) את הקב"ה למטה בעולם, וזהו גם כללות ענין ההלכות (כל מסכתות הש"ס) שעל ידם נעשה "הליכות עולם לו" (כנ"ל בפירוש "אגב אורחי").

ובזה ניתוסף עוד יותר ע"פ דברי הגמרא¹⁹¹ "האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים .. מילי דברכות" — כי, ע"י ההנהגה לפני משורת הדין, שזהו ענין החסידות (שנעשה ע"י "מילי דברכות" הקשורים עם ענין החסידות), נמשכת ברכתו של הקב"ה גם באופן דלפנים משורת הדין.

והסדר בזה — שתחילה ממשיכים ברכתו של הקב"ה "בערבין", דהיינו בזמן הגלות, ותיכף ומיד באים להמעמד ומצב שבמשנה שלאח"ז — "קורין את שמע בשחרית".

ויש לבאר הענין בעבודה הרוחנית, ע"פ המדובר לעיל (בהמאמר¹⁹²) בנוגע לענין ההודאה — שזהו גם ענין המסירת נפש והביטול בתכלית שבקריאת שמע — שתחילה ישנה העבודה דהודאה בדעת עליון כמו שהוא עתה, ולעתיד לבוא, שאז יומשך ענין זה בהבנה והשגה, אזי יהי ענין ההודאה ("קורין את שמע בשחרית") במדריגה נעלית יותר, וכן הלאה בעילוי אחר עילוי — כסיום הגמרא במסכת ברכות "תלמידי

(187) לשון חז"ל — שהש"ר פ"ה, ב. (קרוב לסופה) ובריש מס' ברכות.

ועוד. (190) ראה תו"א פרשתנו (מקץ) לז, ג.

ובכ"מ.

(188) ראה סנהדרין צט, ב.

(189) תהלים קיא, יו"ד. וראה פסקי ריא"ז

(191) ב"ק ל, א.

(192) פ"ד (לעיל ע' 247).

לברכות בתחלתם (הועתק גם בהגהה בהקדמת פיהמ"ש להרמב"ם). וראה גם מאירי בפתחתו

חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, שנאמר¹⁹³ ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון",

ועד"ז בנוגע לסיום הש"ס "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום" — כפי שמסיימים מפרשי המשניות¹⁹⁴ ש"כשמלך המשיח יבוא אינו פותח אלא בשלום, שנאמר¹⁹⁵ מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן ניגון שמחה].

* * *

לג. ישנם כמה סיפורים מכ"ק מו"ח אדמו"ר וכן כמה סיפורים מחסידים אודות זמן התחלת הפצת תורת החסידות, שכאשר היו מדברים עם יהודים — "עולם'שע" — אודות תורת החסידות, היו שואלים ומבקשים ראי' לדבר: הא מניין לך. וכאשר היו מביאים להם ראי' מספר הזוהר וספרי קבלה, היו טוענים ודורשים שיביאו להם ראי' מנגלה דתורה. ועי"ז שרבותינו נשיאינו גילו לנו ענינים בחסידות וגם בנגלה, יכולים להשיב על שאלות אלו וכיוצא בהם, אפילו בדורותינו אלו.

ובהקדם גודל מעלת הלימוד בנגלה דתורה אצל רבותינו נשיאינו — שמזה מובן עד כמה תבעו לימוד הנגלה גם אצל תלמידיהם¹⁹⁶ — החל מרבינו הזקן, כפי שניכר מספריו ותשובותיו, וכן מהסיפורים אודות גדלותו גם בנגלה דתורה, וכמו כן בנוגע להצמח צדק, כפי שניכר במקצתו מספריו וכן מהסיפורים אודותיו.

וכמו כן בנוגע לאדמו"ר האמצעי — אף שמפני טעם נשאר בכתובים מעט מאד, ועאכו"כ שבדפוס יש רק אפס מקצתו — כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁹⁷, שפעם אחת, בזמן נשיאותו של אדמו"ר האמצעי, או בסוף ימיו של אדמו"ר הזקן, רצה אדמו"ר האמצעי לפעול ענין מסויים אצל החסידים או האברכים, וקרא להמשרת שלו — המשרת שמינה עבורו רבינו הזקן כשנעשה בר-מצוה — ואמר לו, שיעיד על כך שבמשך ארבע עשרה שנה למד נגלה מידי יום ביומו בין שמונה לשתיים-עשרה שעות!

והגע עצמך:

(196) ראה גם תו"מ ח"ד ס"ע 242 ואילך.

(197) ראה סה"ש תרצ"ז ע' 209 ואילך.

(193) תהלים פד, ח.

(194) תויר"ט.

(195) ישעי' נב, ז.

מדובר אודות בנו של אדמו"ר הזקן, שירש ממנו את כל הענינים שהאב מוריש לבנו, כדאיתא במשנה¹⁹⁸ "האב זוכה לבן בנוי ובכח ובעושר ובחכמה וכו'", ובידענו עד כמה הי' הלהט של אדמו"ר הזקן ("אויף וויפל ער האָט זיך געקאַכט") בלימוד נגלה דתורה, הרי מובן גודל הכחות והחוששים והזריזות וכו' שהעביר לאדמו"ר האמצעי בענין זה.

וא"כ, כאשר אדמו"ר האמצעי עסק בלימוד נגלה דתורה במשך י"ד שנה לאחרי שנעשה בר-מצוה (שהרי עדותו של המשרת הנ"ל היתה יכולה להיות רק לאחרי הבר-מצוה, כיון שלפנ"ז לא הי' משרתו) בלמדו משמונה עד שתיס-עשרה שעות במשך המעל"ע — יכולים אנו לשער מה שהצליח לפעול ע"י לימוד כזה!

ומזה מובן שגם כאשר רבותינו נשיאינו עסקו והכניסו את עצמם בתורת החסידות, היו כל הענינים שבתורת החסידות מתאימים ומיוסדים ("אויסגעהאַלטן") ע"פ נגלה דתורה, שכן, הנגלה והנסתר, החיצוניות והפנימיות, לא היו אצלם שתי תורות, אלא ענין אחד, "והי' האוהל אחד"¹⁹⁹, חד ממש²⁰⁰.

לד. ובנוגע לעניננו:

גם בימינו ישנם כאלה — "עולם'שע" — השואלים מה חסר להם ללא לימוד החסידות. וכאשר אומרים להם שחסר להם בידיעת הבורא, — שואלים הם: "מה לנו ולענין הזה"²⁰¹.

אפשר להיות — טוענים הם — יהודי לומד תורה ומקיים מצוות, ולהתפלל "לדעת זה התינוק" (כהלשון המובא בתשובה של אחד הראשונים²⁰²). וכאשר אומרים לו שישנו הענין ידיעת סדר השתלשלות וענין הספירות וכו' — טוען הוא: מה נוגע לו כל סדר ההשתלשלות?! וכדברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בא' השיחות²⁰³ שאצל יהודי כזה — "אַ עולם'שער" — ישנו רק הוא והקב"ה... ובמילא, מה נוגע לו לידע מה נעשה בעולמות?! ...!

להצ"צ שרש מצות התפלה רפ"ח (דרמ"צ

198) עדיות פ"ב מ"ט.

199) ע"פ לשון הכתוב — ויקהל לו, יח. קיז, ב).

200) ראה זח"ג קנב, א. (203) סה"ש תורת שלום ע' 194. וראה

201) כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת-

תו"מ ח"ד ע' 282.

שחוק: הם אמנם לא מסיימים בלשון

המשנה... אבל עכ"פ — "מה לנו ולענין

הזה".

(* ראה סנהדרין לז, ב: "מה לנו ולצרה

הזאת".

202) שו"ת הריב"ש סקנ"ז. הובא בסהמ"צ

ולכן, צריכים להביא להם הוכחה על ההכרח שבלימוד החסידות — מענינים כאלו שגם לדעתם מוכרחים הם.

לה. ויש להביא ראי' מכללות הענין דתפלה וקריאת שמע:

ובהקדמה — שבנוגע לב' הענינים דתפלה וקריאת שמע, לית מאן דפליג שמעלתם היא בערך למעלת לימוד התורה:

בנוגע לתפלה — הרי כשם שלימוד התורה מצוותה כל היום וכל הלילה [ועד שאלו ש"תורתם אומנתם" כרשב"י וחבריו אינם מפסיקים לתפלה²⁰⁴, ובירושלמי²⁰⁵ איתא שאפילו לק"ש אין מפסיקים, לפי ש"זה (ת"ת) שינון וזה (ק"ש) שינון ואין מבטל(ין) שינון מפני שינון" (ומפסיקים רק "לעשות סוכה ולעשות לולב")], כן הוא גם בתפלה, כדאיתא בגמרא²⁰⁶ — נגלה דתורה — "ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו", והיינו, לא רק "רשות" או "מוטב", אלא "ולואי", שמתכרכים ("מ'ווינטשט זיך") שיהי' כן.

ובנוגע לק"ש — הרי אע"פ שבירושלמי אמרו שתורתם אומנתם אין מפסיקים אפילו לק"ש, הרי בבבלי אמרו שרק לתפלה אין מפסיקים, אבל לק"ש מפסיקים, והיינו, לפי שק"ש היא בערך למעלת התורה, ובלשון הירושלמי: "זה שינון וזה שינון".

לו. והנה, בנוגע לענין התפלה ע"פ נגלה — איתא ברמב"ם ריש הל' תפלה: "מצות עשה להתפלל בכל יום".

והקשו עליו²⁰⁷ מכו"כ מקומות שתפלה היא מדרבנן. ועוד זאת, שגם לדעת הרמב"ם שהתפלה היא מצות עשה — מניין המקור שהחיוב להתפלל הוא בכל יום.

וכבר שקלו וטרו בזה — שמ"ש הרמב"ם שהתפלה היא מצות עשה, הרי זה בשעה שמרגיש חסרון בצרכיו, שאז המצוה היא שיהי' "שואל צרכיו שהוא צריך להם כו"²⁰⁸. ובנוגע לחיוב התפלה בכל יום — הרי כיון שלא מסתבר לומר שמצוה זו תתקיים פעם אחת במשך זמן

הובא בכסף משנה כאן. וראה שאגת ארי' סי"ד.

(208) רמב"ם שם ה"ב. וראה קריית ספר — הובא בלח"מ ה"א כאן. קנאת סופרים בסהמ"צ שם.

(204) שבת יא, א. טוש"ע (ואדה"ז) או"ח סו"ס קו. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ד-ה.

(205) ברכות ושבח פ"א סה"ב.

(206) ברכות כא, א.

(207) רמב"ן בסהמ"צ להרמב"ם מ"ע ה'.

רב, עכצ"ל שחיובה בכל יום²⁰⁹. ולאחרי כל זה — אין הדברים מחוורים די צרכם.

אמנם, ישנו ענין שלדעת כל מוני המצוות הוא בודאי מצות עשה — לזעוק ולהריע בחצוצרות בעת מלחמה²¹⁰, כמש"נ²¹¹ "וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות גו", ועד שיש סברא²¹² שלא רק הזעקה אלא גם התקיעה בחצוצרות היא מצות עשה מן התורה גם בזמן הזה, כיון שאין זה קשור עם ביהמ"ק דוקא.

ונמצא, שמצד ענין התפלה כפי שהוא ע"פ נגלה דתורה, הרי, מי שנמצא במצב שאינו מרגיש שיש לו חסרון שנוגע לו לבקש ולהתחנן שימלאו את חסרונו, ואין לו מלחמות וכו' — יתכן "שיתפלל כל היום כולו", ואעפ"כ, לא התפלל מימיו תפלה מן התורה, כי אם מדרבנן בלבד!

ועד"ז בנוגע לק"ש — שע"פ נגלה דתורה מצינו אריכות השקו"ט בראשונים ואחרונים²¹³ אם ק"ש היא מדאורייתא או מדרבנן, כיון שיש דעה ש"קריאת שמע דרבנן", ורק "אמת ויציב דאורייתא", ומ"ש "ובשכבך ובקומך"¹⁴¹ — "בדברי תורה כתיב"²⁰⁶.

ונמצא, שיהודי יכול לקרות שמע פעמיים בכל יום, ואעפ"כ ימצא פוסק שיאמר שלאחרי כל מה שעשה כדבעי כו', לא קיים אלא מצוה מדרבנן, ולא מדאורייתא!

בשלמא ע"פ חסידות — הרי מבואר בארוכה בחסידות²¹⁴ שיש מעלה יתירה במצוה מדרבנן, כמארז"ל²¹⁵ חמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה וערבים דברי סופרים יותר מדברי תורה; אבל ע"פ נגלה דתורה, בנוגע לחומר וקלות הענינים ביחס לשכר ועונש כו' — הרי מצוה מדאורייתא דוחה מצוה מדרבנן.

לז. ובענין זה מודגש ההכרח שבתורת החסידות — כיון שעל ידה נעשים התפלה והק"ש מצוה מן התורה:

כאשר יהודי מתחיל להתבונן בגדולתו ית', ומזה בא להבנה והכרה

(213) ראה שאגת ארי' בתחלתו (ס"א-ב). וש"נ.

(214) ראה תו"א שמות נב, ד ואילך. לקו"ת פקודי ו, ד. ובכ"מ.

(215) ראה סנהדרין פח, ב (במשנה). ירושלמי שם פי"א ה"ד. ע"ז לה, א ובפרש"י. ירושלמי שם פ"ב ה"ז. ועוד.

(209) ראה כס"מ שם (ד"ה ודע), שאג"א שם (ד"ה עוד).

(210) ראה רמב"ם ריש הל' תעניות. רמב"ן ומג"א וקנאת סופרים לסהמ"צ שם.

(211) בהעלותך יו"ד, ט. (212) ראה נ"כ הרמב"ם הל' תעניות שם ה"ד. מג"א או"ח ר"ס תקעו.

בשפלות האדם, שרואה עד כמה הוא בצמצום מדידה והגבלה; כאשר חסר באכילתו אזי נעשה מיד חלישות בכח שכלו, וכאשר חסר בשינתו נעשה אצלו בלבול המוחין, ובכלל זקוק הוא למין החי הצומח והדומם, ובלעדם אינו יכול להתקיים,

וכמו כן בנוגע למצבו הרוחני — שמתבונן בגדלות הבורא שממנו נלקחה נשמתו, "מאיגרא רמה", ומשם ירדה "לבירא עמיקתא"²¹⁶, ובפרט כשירודע בעצמו מי הוא המושל ושולט עליו מבין שני אלו שעליהם אמרו חז"ל²¹⁷ "זה וזה שופטין" — שלפעמים זה קם וזה נופל ולפעמים זה קם וזה נופל²¹⁸, כך, שאינו יכול להגיע למעמד ומצב "שתהא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם"²¹⁹,

הנה כשמרגיש את שפלות מצבו — אזי מרגיש את עצמו במצב של חסרון עצום ("א' גוואלדיקן חסרון"), ובלשון אדמו"ר האמצעי²²⁰: "כשנזכר העני ואביון על רוב דחקו .. יבכה במר נפשו תיכף כו",

וכיון ששפלות מצבו והחסרון שלו נוגעים לו באמת — אזי נעשה אצלו החיוב מן התורה לבקש צרכיו, וכאשר מתפלל, אזי מקיים מצות עשה מן התורה.

ואז נכללת בזה גם המצוה מן התורה לזעוק ולהריע בעת מלחמה — שזועק להקב"ה ש"יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו"²²¹, "זה וזה שופטין", כמבואר בתניא²²² ש"שתי הנפשות .. נלחמות זו עם זו על הגוף וכל אבריו כו", והיינו, שהיצה"ר, "א"ל זר אשר בקרבך"²²³, גורם ל"מלחמה בארצכם", שרצונו לכבוש את רמ"ח האברים ושס"ה הגידים וג' לבושי הנפש שיהיו שייכים אליו בלבד.

אמנם, כדי לבוא למעמד ומצב שהתפלה תהי' מתוך הרגש גודל החסרון וזעקה להקב"ה כו' — צריכה להיות ההקדמה דאמירת כל פרטי הענינים ד"מה טובו", "הודו", פסוקי דזמרה וברכות ק"ש,

— ומבלי לדלג²²⁴, למרות ההיתרים שבזה שמצינו בדברי האחרונים ושלפניהם²²⁵ —

(222) פ"ט.

(223) ראה שבת קה, ב.

(224) ראה גם מכתב כ"ה אייר שנה זו (אג"ק חט"ו ע' קע). שיחת י"ט כסלו תשי"א סכ"ה (ת"מ ח"ב ריש ע' 134). וש"נ.

(225) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רס"ב.

וש"נ.

(216) ע"פ לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.

(217) ברכות סא, ב.

(218) ראה מגילה ו, סע"א. וש"נ. הובא

בפרש"י עה"ת תולדות כה, כג.

(219) ב"מ קז, סע"א.

(220) דרך חיים פ"ב (ה, ד).

(221) תהלים קט, לא.

וכפי שתורת החסידות מבארת ומורה את הדרך להתבוננות בענינים אלו — החל מההתבוננות ד"הודו להוי' קראו בשמו", "הודיעו בעמים (שאפילו בכל העמים יודעים) עלילותיו"²²⁶,

ואח"כ מגיע לפסוקי דזמרה, ומתבונן בהענין ד"וירם קרן לעמו"²²⁷ — "לעמו" דייקא, כיון שבכל הבריאה "נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים"²²⁸, היינו, שאפילו "שמו" נשגב לבדו, ורק "הודו", זיו והארה בלבד, על ארץ ושמים²²⁹, וכיון שכן, נמצא, שהוא במצב של עני מדוכא שאין לו מאומה לחלוטין...

ואח"כ מגיע לברכות ק"ש, ששם מדובר אודות השרפים וחיות ואופני הקודש²³⁰, שעומדים בתנועה של אמירת קדוש וברוך כו'²³¹, ומתבונן בשרש נפשו הבהמית שנלקחה מהמלאכים הנ"ל, ואילו אצלו הענין דעבודת המלאכים הוא בהעדר לגמרי, כיון שנמצא במעמד ומצב ששייך רק לעניני עוה"ז.

ואז — בכה יבכה במר נפשו... מצד גודל התאוה והצמאון להיותו "בארץ צי' ועיף בלי מים"²³², ובתנועה כזו מתפלל לבורא העולם ומבקש ממנו שירוה וישביע את צמאונו ורעבוננו, כיון שאינו יכול לסבול יותר... — ע"ד ה"צעטיל" ששלח החסיד ר' אייזיק מהאָמיל לרבינו הזקן, שמבקש ממנו להשיב על שאלתו כיון שהדבר נוגע בנפשו ממש²³³.

וענין זה שייך לכאו"א מישראל, אפילו לפשוט שבפשוטים, וגם בזמן הגלות — שהרי אנשי כנסת הגדולה תיקנו את נוסח התפלה באופן השווה לכל — שע"י ההתבוננות בכל חלקי התפלה, מ"מה טובו" עד שמונה עשרה, כפי שנתבארה בתורת החסידות, יוכל לבוא למעמד ומצב שירגיש את החסרון שלו בכל הענינים, ואז, כאשר מתפלל להקב"ה, מקיים מצות עשה מן התורה ג' פעמים ביום;

ובה בשעה, יהודי שאינו לומד תורת החסידות, "אָ עולם'שער" — יכול לחיות שבעים שנה מבלי לטעום טעמה של תפלה אמיתית!

לח. ועד"ז בנוגע לקריאת שמע:

במה דברים אמורים שהענין דק"ש הוא רק מדרבנן — כאשר אינו

(230) ראה לקו"ת ויקרא ב, ב. ובכ"מ.

(231) ראה חולין צא, סע"ב ואילך.

ובתוד"ה ברוך שם.

(232) תהלים סג, ב.

(233) ראה בית רבי ח"א פכ"ו.

(226) דברי הימים-א טז, ח.

(227) תהלים קמח, יד.

(228) שם, יג.

(229) ראה תו"א פרושתנו (מקץ) לד, סע"ד.

ובכ"מ.

עומד בהיכלו של מלך, ששם אין הענין ד'מחוי במחוג קמי מלכא"²¹⁶, ובמילא, יכול לעמוד בתנועה כזו שהוא ככל האדם, ככל הארצות וככל הגוים, ואינו מוכרח לעמוד בתנועה של מס"נ ואהבה "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"²¹⁸, שכן, מחוץ להיכלו של מלך אין חיוב לעמוד בתנועה של השתחוויו, ואין בכך פגיעה בכבוד המלך.

אמנם, כאשר נמצאים בהיכלו של המלך, וכמו בשעה שנכנסים להר הבית, ועאכו"כ לבית המקדש — הרי הדין הוא ש"לא יכנס אדם להר הבית (ועאכו"כ לביהמ"ק) במקלו ובמנעלו ובפונדתו ובאבק שעל רגליו, ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מקל וחומר"²³⁴, וכאשר עובר על זה, הרי הוא עובר לא רק על ענין שמדרבנן, אלא על מצות עשה מן התורה ליראה מן המקדש ולכבדו²³⁵.

ונמצא, שכאשר קורין ק"ש לאחרי הקדמת ההתבוננות שנתבארה בתורת החסידות, החל מההתבוננות בתוכן ברכת ק"ש, "הבוחר בעמו ישראל באהבה", "ובנו בחרת מכל עם ולשון וקרבתנו כו", בקירוב כזה כפי שהקב"ה רוצה וכפי שהקב"ה יכול — אזי נעשה הענין ד'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך", ואפילו הענין ד'בכל מאדך", המס"נ ד'הוי' אחד", ועאכו"כ הענין ד'והי' אם שמוע תשמעו גו' פן יפתה לבבכם גו'²³⁶ — הכרזה בעולם ע"פ דין תורה, מצות עשה מן התורה.

לט. המורם מכל האמור לעיל, שגם ע"פ נגלה, ע"פ שו"ע וקיצור שו"ע, מובן ההכרח בלימוד תורת החסידות — כיון שפועלת בהמצוות שמקיימים מידי יום ביומו כמה פעמים (מצות ק"ש פעמיים בכל יום, ומצות תפלה ג' פעמים ביום), לצאת מהסוג וגדר של מצוה דרבנן ונעשים מצוה מן התורה לכל הדעות.

ואם בכל הזמנים הי' ענין זה הכרח גמור — עאכו"כ עתה: בזמנים שלפנ"ז היתה מספיקה ההתבוננות ד'שאו מרום עיניכם" כפשוטו כדי לפעול "וראו מי ברא אלה"²³⁷,

אבל עתה, יכול להיות הענין ד'שאו מרום עיניכם", ועוד כו"כ ענינים, ואעפ"כ, לא זו בלבד שלא מגיע להענין ד'ראו מי ברא אלה",

(234) ברכות רפ"ט. רמב"ם הל' ביהב"ח מקדש ספ"א.

(236) עקב יא, יג"טז.

(237) ישעי' מ, כו.

רפ"ז.

(235) רמב"ם שם. וראה גם הל' ביאת

אלא אדרבה, שנמצא בקצה ההפכי ד"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" 238;

הן אמת שהוא מונח בכל חיותו בהבנה והשגה בתורה ולהוט אחר קיום המצוות, אבל הוא טוען שזהו "כחי ועוצם ידי", שהרי הגיע לזה בכחירתו החפשית, והרגשתו היא שלא חסר לו דבר, כיון שיש לו "כל הון ביתו" 239; כל מה שרק יכול להיות — נמצא בכיסו...

וזוהי פעולתה של תורת החסידות — להוציא מטעות זה ולהעמיד בצירור אחר לגמרי, שיהי' ניכר אצלו הענין ד"הוי" אחד ושמו אחד" 240 בכל עניניו, ועד שיומשך בעולם, כהנוסח "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" 241, ובאופן של דירה נצחית לעד ולעולמי עולמים.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון שלש תנועות (דהבעש"ט, הרב המגיד ואדמו"ר הזקן). ואח"כ צוה לנגן ניגון אדמו"ר הזקן — "אלי אתה".]

* * *

מ. ידוע הסיפור 242 אודות הר' נחום, נכדו של רבינו הזקן, שרבינו הזקן ביקש ממנו שיסכים לעשות טלאי ע"ג ה"קאָטינקע" (בגד עליון) שתפרו לו עבור חתונתו, והבטיח לו עבור זה "עמי במחיצתי".

וטעם הדבר שרבינו הזקן הבטיח לו עבור זה "עמי במחיצתי" — אף שגדלה ביותר מעלתה של הבטחה כזו (כמובן מדברי הגמרא 243 בנוגע לשמואל ושואל) שלא לפי ערך כלל לעשיית טלאי על מעיל פרוה של יחיד — כיון שרבינו הזקן רצה שפעולה זו תהי' התחלת שבירת הקליפה בענין זה, שהיתה אז בתוקף צמיחתה 244.

מא. והנה, שליטת הקליפות משתנה מזמן לזמן, כך, שיכול להיות שבמקום פלוני ובזמן פלוני יהי' תוקף הקליפה בענין של פנימי או בענין של מקיף, ואילו בזמן שלאחרי זה או במקום אחר יהי' תוקף הקליפה בענין אחר.

וע"ד שמצינו חילוקים בענין זה אצל בני-אדם:

(242) שיחת ליל י"ט כסלו תרצ"ג ס"ה

(לקו"ד ח"א טו, א.)

(243) ברכות יב, ב. וש"נ.

(244) ראה גם תו"מ ח"ג ע' 244 ואילך.

וש"נ.

(238) עקב ח, יז.

(239) לשון הכתוב — שה"ש ח, ז. וראה

תו"א ר"פ נח. ובכ"מ.

(240) זכרי' יד, ט.

(241) פסחים נו, א.

ובהקדם המבואר בכתבי האריז"ל²⁴⁵ שהנשמות דעתה אינם נשמות חדשות שיורדות לעולם בפעם הראשונה, אלא נשמות שכבר היו בעולם, אלא שירדו עוד הפעם כדי להשלים ענינים מיוחדים, ובענינים אלו צריכה להיות העבודה באופן ד"זהיר טפי"²⁴⁶. וזהו שבנוגע לענינים המיוחדים שצריכים להשלים — נעמד היצה"ר בתוקף, וצריכים לנהל נגדו מלחמה קשה, משא"כ בנוגע לענינים שכבר השלימו בגלגול הקודם, והחיוב בהם אינו אלא מצד זה שנמצאים עוה"פ בעולם — לא נעמד היצה"ר בתוקף כ"כ²⁴⁷.

וכמו כן יש בכל מדינה ובכל תקופה הענין המיוחד שבו היא התגברות הקליפה במדינה זו ובתקופה זו.

מב. ובשייכות למדינה זו, ובפרט בשנים האחרונות — הרי זה בזבוז יתר על הוצאות הבית, ולא עבור ענינים פנימיים, כמו אכילה ושתי', אלא עבור ענינים חיצוניים, כמו לבושים וכלי הבית, היינו, שבשביל יופי וקישוט חיצוני של הבית מוציאים כספים גדולים הרבה יותר מן המדה. — ענין זה יש לו שורש בקדושה, שהרי מצינו בגמרא חולין²⁴⁸ כיצד צריכה להיות הנהגת האדם בנוגע לאכילה ושתי' ולבושים וכבוד אשתו ובניו, וא"כ, הרי זה ענין שיש לו מקום גם בקדושה. וכאשר הקליפה נתפסת לענין שיש לו איזה אחיזה בקדושה, אזי קשה ביותר להתגבר על זה. —

ועד להשינוי שנעשה בענין זה בשנים האחרונות ממש — שגם אלו שאינם ביכולת לגמרי, נכון בעיניהם להתמצצם בכל הענינים כולם, בעניני צדקה, בעניני אכילה ושתי' וכו', מלבד בנוגע לענינים שבהם חוששים מפני מראית העין מה יאמרו הבריות... בענינים אלו אין שום הגבלות. לא מתחשבים כלל עם היכולת והאפשרויות שלהם — לא רק בנוגע לכסף מזומן בפועל — ולו רק כדי להתחרות ולהתעלות ("איבער-טאנצן") על השכן או השכנה, שהילד שלו יוכל להתפאר בפני שאר הילדים בנוגע לענינים של מה בכך.

מדובר אודות ענינים שלא זו בלבד שאינם נוגעים ל"פנימיות", אלא אדרבה, הם מקלקלים להפנימיות, אבל אעפ"כ, הוא צריך להעמיד

י"ד ניסן שנה זו (אג"ק חט"ו ע' כט). תו"מ ח"ז ע' 201. וש"נ.

(247) ראה גם תו"מ ח"ו ע' 81. וש"נ.

(248) פד, ב.

(245) שער הגלגולים הקדמה ט"ז. בספר הגלגולים פ"ד. וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תש"ח ע' 240 ואילך.

(246) שבת קיח, סע"ב. וראה גם מכתב

את עצמו כמעמד ומצב כזה שישא חן בעיני ה"בריות" — "בריות בעלמא" (כלשון רבינו הזקן²⁴⁹), שאין להם שום מעלות מלבד העובדה שנבראו ע"י הקב"ה, ובלשון הגמרא²⁵⁰ "לך ואמור לאומן שעשאני כו'".

— סיפרתי פעם אודות דודי שהי' בקי גדול ולמדן גדול כו', אלא שגרם מזלו (שהרי אמרו חז"ל²⁵¹ "בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא") ונתמנה לרב באחת המושבות ("קאָלאַניעס") ברוסיה, ופעם אחת בא אליו אורח מבני המושבות וסיפר לו אודות סדר ההנהגה בבית־הכנסת שלהם בנוגע לבחירת גבאי ועומד בראש, שאחת הבחינות לכך היא, שהמועמד יושב בקיר המזרחי (שהרי הגבאים צריכים לישב ב"מזרח"), ומראה את "גודל מעלתו", שבכחו לתת יריקה כזו שתגיע ותידבק בקיר המערבי... זהו סימן שיש בו "שלימות" שאין לאחרים, ולכן ראוי הוא שיבחרוהו לתפקיד ומינוי זה. —

ובנוגע לעניינינו:

לא מדובר כאן אודות התחרות והתעלות ("איבערשטייגן") על חבירו בנוגע להוצאת בניו לתלמוד תורה, לשלחם לישיבה טובה יותר, באופן ד"זה א-לי ואנוהו"²⁵²,

— בגלל הוצאות בעניינים אלו לא נופלים לחובות, כדאיתא בגמרא²⁵³ "כל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה ועד יוהכ"פ חוץ מהוצאת שבתות והוצאת י"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה"; מהוצאות אלו לא באים במיצר ודוחק, וגם אם נעשה מצב של מיצר ודוחק, הרי זה רק לפי שעה, שהרי הקב"ה אומר "לואו עלי .. ואני פורע"²⁵⁴ —

אלא המדובר הוא אודות התעקשות להשיג את השכן ביריקה ("איבערשפייען")... שהיריקה שלו תגיע ממזרח למערב, ובמערב גופא — תגיע רחוק יותר ובעומק יותר מזו של השכן!...

וגם אם הבעל הוא "מורם מעם", ואינו יודע מה נעשה מאחורי הדלת של השכן — דואגת האשה לספר לו על כך, בעת ארוחת הערב, בבוקר וכו', ועד שגם אצלו מתקבלת ההנחה שכדאי המסירת־נפש, עד כדי הלוואה — להיות "עבד לזה לאיש מלוה"²⁵⁵, מבלי לידע מניין יחזיר את ההלוואה — בשביל הריטים, כפי שנקרא בשפת המדינה "פורניטשער"...

וש"נ.

(249) תניא פל"ב.

(253) ביצה טז, רע"א.

(250) תענית כ, ריש ע"ב.

(254) שם טו, סע"ב.

(251) מו"ק כח, א.

(255) משלי כב, ז.

(252) בשלח טו, ב. וראה שבת קלג, ב.

— מה שמצינו בגמרא²⁵⁶ שצריך להיות "כלים (כלי בית) נאים", מבואר בזהר²⁵⁷ שהכוונה היא למצוות, אבל, במדינה זו ישנו ענין שניתן לו שם של גוים ("אויף גוי'איש"): "פורניטשער" —

ה"פורניטשער" שלו צריכים להיות עם כל הדקדוקים: לא רק הצבע, ולא רק הגודל, הרוחב והקומה, אלא גם מין העץ שממנו יוצרו רהיטי הבית, ועוד זאת — והיא העולה על כולנה — שהכל ידעו שרכשו אותם במקום כזה שבו התשלום יקר יותר ב־500 דולר!...

— בכלל לא נוגע כיצד נראים כלי הבית; צריכים רק לראות את ה"חותם" המוטבע עליהם, שבו צויין רחוב פלוני ומקום פלוני, שכולי עלמא ידעי ששם פושטים את העור... בשביל השם והיחוס בלבד!

בשביל זה כדאי לירד לחיי עצמה ("דערגיין זיך די יאָרן") ולירד לחייו של הבעל, שיחסר להם בענינים עיקריים — ולו רק שהשכנה תהי' חייבת להודות ש"יריקה" זו ("די שפּאַייעכץ") אכן הגיעה רחוק ועמוק יותר...

ומובן, שכתוצאה מהנהגה זו — מלבד זאת שסוף-כל-סוף פוגע הדבר בבריאות הגוף, ועדיין לא מדברים אודות בריאות הנשמה... — בל ימלט שלא יחסר בכל הדרוש להוצאות עבור עניני קדושה, ועד להוצאות עבור חינוך הבנים והבנות, שיוכלו לתת להם חינוך הכשר, מבלי הבט על כך שבצד דלעומת-זה נותנים חינוך בחנם, "אסיא דמגן במגן"²⁵⁸, שכן, חינוך זה הוא לא להשם ולא לתורתו, ואילו בנוגע לכל הענינים הקשורים עם קדושה, איתא בזהר²⁵⁹ שצריכים לשלם עבורם כסף; כך קבע הקב"ה בעולם, והוא גם נותן את הכסף הדרוש כדי שיוכלו ליישם זאת.

מג. ובכל הקשור לענין זה, יש להתחיל מ"עקרת הבית", על מנת לשנות את סדר ההנהגה בבתיים ("איבערשטעלן די הייזער") — ו"לא בשמים היא"²⁶⁰, ואין זה קשור עם מסירת נפש — ע"י עריכת סדר מסודר באופן ניהול הוצאות הבית:

לכל לראש צריכים לידע את כמות הכסף שישנו במזומן, ונוסף לכך, להעריך מה שניתן להשיג בכחות הגלויים, ובליט ברירה — יכולים להתחשב גם בהכחות הנעלמים, כח היכולת.

(258) ב"ק פה, סע"א.

(259) ח"ב קכח, א.

(260) לשון הכתוב — נציבים ל, יב.

(256) ברכות נו, ב.

(257) ראה תקו"ז ת"ו (כב, ב). וראה גם

שיחת ש"פ וישב ס"ד (לעיל ע' 234). וש"נ.

ואז — לאחרי שמחשבים כיצד מתפרש הדבר בדולרים — יש להפחית את כל הדרוש לענינים חיוניים, דהיינו ענינים של קדושה, וכאשר ישאר משהו — הנה לכל לראש צריכים לזכור שמה שאסור אסור, ומה שמותר לא צריך ("וואָס מ'טאָר ניט — טאָר מען ניט, און וואָס מ'מעג — דאָרף מען ניט")²⁶¹;

אלא שישנם ענינים שבהם אומרים ש"דיברה תורה כנגד יצר הרע"²⁶², ואעפ"כ, גם בענינים אלו מקבלים אח"כ "פסק" — כמבואר במדרשי חז"ל²⁶³ בהטעם שנסמכה פרשת בן סורר ומורה לפרשת יפת תואר, שאע"פ שלא דיברה אלא כנגד יצה"ר, שאם אין הקב"ה מתירה ישאנה באיסור, מ"מ, אם נשאה סופו כו', ולכן עליו לשוב בתשובה, ובמילא יפטר מבן סורר ומורה, ויהי' לו בן שיגדל לתהלה לשם ולתפארת.

אבל, מה שבהכרח לתקן, הרי זה הענין האמור — שכאשר מתבוננים רואים שהוא מהרס את הציור של רוב האברכים הנשואים שיוצאים לעולם — שמצד זה שמונחים ב"הנחות העולם", בהכרח שאצלו יהי' טוב יותר מאשר אצל השכנה, מבלי להתחשב במצב שלו ובמצב של השכנים, וע"פ רוב מתנהגים בזה "לחומרא", שאם רק מתעורר ספק שיש לשכן דבר פלוני, מחליטים שמסתמא יש לו, ובמילא, צריך הוא "כפלים לתושי"...

וכאשר יפעל על עצמו לשנות גישה זו מעיקרא — אזי יעזור השי"ת שיצליחו לבטל קליפה זו,

ואז יתן השי"ת שתהי' הרחבה בעניני קדושה, ובמילא תומשך הרחבה גם בעניני העולם, היינו, שתהי' "דירה נאה וכלים נאים"²⁵⁶ ברוחניות²⁵⁷, וגם דירה נאה וכלים נאים כפשוטם, בפועל, אלא שיהי' זה ללא קשיים וללא הלוואות כו', "מידו המלאה הפתוחה הקדושה (ובמילא גם) והרחבה"²⁶⁴.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון אדמו"ר האמצעי, וניגון אדמו"ר הצמח צדק].

* * *

(262) קידושין כא, סע"ב. הובא בפרש"י עה"ת ר"פ תצא.
(263) סנהדרין קז, א. הובא בפרש"י שם.
(264) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

(261) סה"ש תש"ב ס"ע 126. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' עד (נעתק ב"היום יום" כה אדר שני). ועוד.

מד. כאן המקום להזכיר אודות אחינו בני ישראל שבספרד, דהיינו במרוקו, שעומדים לפתוח שם מוסדות חדשים, ובמילא צריכים ליקח עבורם "לחיים".

וכיון שהעבודה שם מתנהלת באמצעות הרב גורודצקי²⁶⁵ — הנה הקרוב קרוב אליו יאמר לחיים עבורו, ומסתמא ישלחו לו גם את המזונות כו'.

ויה"ר שכל זה יהי בהרחבה ובהצלחה מופלגה, מבלי להתפעל מהעלמות והסתרים, ועי"ז יתבטלו בדרך ממילא, ובמקום מה שפעלו שם עד עתה — יפעלו כמה פעמים ככה, בתוספתו של הקב"ה שהיא מרובה על העיקר¹⁰³.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן משקה ל"חחנו כבנו"²⁶⁶.

אח"כ צוה שתלמידי הישיבה בנוצ'ק²⁶⁷ יאמרו לחיים.

אח"כ צוה לנגן ניגון אדמו"ר מהר"ש. ניגון אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע. וניגון ה"בינוני"].

* * *

מה. הפרשה²⁶⁸ דאזלינן מינה, פ' וישב מתחילה בחלומו של יוסף: "והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה וגו' והנה תסובינה אלומותיכם ותשתחוינה לאלומתי"²⁶⁹.

ומחלום זה התחילה הירידה למצרים:

ענין זה שבנ"י הוצרכו לעבור את גלות מצרים, אשר, הכוונה בזה היא "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול"²³, ואח"כ, "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה"²⁷⁰ — כל זה התחיל מזה ש"אנחנו מאלמים אלומים גו' ותשתחוינה לאלומתי".

כלומר: "מאלמים אלומים וגו'" היא העבודה והדרך ליישם ("דורכפירן") את התכלית של גלות מצרים, שזהו הרכוש גדול ומתן תורה.

שלישי ע' 3 ואילך. ולאח"ז — חלקה (סעיפים מה"ג) בלקו"ש ח"ב ע' 478 ואילך, וחלקה (סעיפים נא"ב) בלקו"ש ח"ד ע' 343 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(269) לו, ז.

(270) שמות ג, יב.

(265) ראה גם מכתב כ"ו מ"ח שנה זו (אג"ק ח"ד ע' קיח), ובהנסמן שם בהערות.

(266) פרש"י שבת כג, ב.

(267) ראה שיחת ש"פ נח סי"ז (לעיל ס"ע

191).

(268) שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר

שליט"א (באידיש), ונדפסה ב"בולעטין" שי"ל ע"י התאחדות תלמידי יתות"ל בארה"ב גלין

מו. אמרו רז"ל²²² שכל הגלויות נקראו בשם מצרים, ובפרט הגלות האחרון, כי, על הגאולה העתידה (מהגלות האחרון) נאמר²⁴ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

ובמילא מובן, שכמו בגלות מצרים כך גם בגלות זה — בכדי ליישם את תכלית וכוונת הגלות, נדרשת העבודה ד"מאלמים אלומים גו' ותשתחוונה לאלומתי".

וכמו כן איתא בחסידות²⁷¹ שירידת הנשמה בגוף היא גם ענין של גלות מצרים. ירידת הנשמה למטה היא ירידה גדולה, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא²¹⁶, במיצרים וגבולים (גלות מצרים), וירידה זו היא צורך עלי', שזהו"ע ד"יצאו ברכוש גדול".

ומזה מובן, שבכדי ליישם את הכוונה של ירידת הנשמה בגוף, נדרשת ג"כ אותה עבודה — שצריך להיות הענין ד"מאלמים אלומים בתוך השדה", וכל זה אינו מספיק עדיין, אלא לאח"ז צריך להיות הענין ד"תסובינה אלומותיכם ותשתחוונה לאלומתי".

מז. מהו התוכן ד"מאלמים אלומים בתוך השדה" בעבודת האדם? העבודה ד"מאלמים אלומים" היא "בתוך השדה", היינו, לא בבית, רשות היחיד, אלא בשדה, ושם לוקחים שבלים נפרדות, עוקרים אותם מהמקום והשורש שלהם, אוספים אותם ביחד ועושים מהם אגודה אחת, בכדי להכניס אח"כ הביתה.

כאשר הנשמה יורדת למטה, נמצאת היא ברשות הרבים, מקום של פירוד — כלשון הכתוב²⁷² "נעשה אדם", לשון רבים, ואמרו רז"ל²⁷³ "כתוב וכל הרוצה לטעות יבוא ויטעה".

ובהיותה בשדה וברשות הרבים, צריכים ליקח את הדברים הגשמיים וחומרניים, דברים נפרדים

— שבשבילם ירדה הנשמה למטה, שהרי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון²⁷⁴, וירידתה היתה בכדי לתקן את הגוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם —

לעקור אותם מהמקום והשורש שלהם, היינו, מהחומריות שלהם, ולאגד אותם יחד, כדי לעבוד את הקב"ה.

(274) ע"ח שער הצלם פ"א — הובא

בתניא פל"ז (מח, ב).

(271) ראה תניא פל"א. פמ"ז. ובכ"מ.

(272) בראשית א, כו.

(273) ב"ר פ"ח, ח.

מח. אמנם, כל זה אינו אלא הענין ד"מאלמים אלומים". ואין זה מספיק, וצריך להיות גם הענין ד"ותשתחוינה לאלומתי":

אין להסתפק בכך שכאשר היו נמצאים עדיין בבחינת שדה נעקרו מהחומריות, אלא צריכה להיות גם הכניסה לבית. והיינו, שלא מספיק שכל הענינים הפסידו ואיבדו את הציור שלהם הקודם, אלא צריכים לעשות מהם "כלי" ו"דירה" לו יתברך.

ואין הכוונה שהאדם לא יתעסק עם גשמיות, אלא שבשעה שעוסק בהדברים הגשמיים, בהיותו בעניני עולם הזה, הרי הוא מרכבה לאלקות, היינו, שאין לו רצון אישי, אלא הוא בטל כמו מרכבה לרוכב, ועושה מהדברים הגשמיים גופא דירה לו יתברך.

וזוהו "ותשתחוינה לאלומתי", לאלומתו של יוסף, היינו, אופן העבודה שלו:

עבודתו של יוסף היתה — "ויבוא הביתה"²⁷⁵, היינו, לא זו בלבד שביטל את הציור החומרי, אלא שהכניס הביתה, ועשה דירה, וענין זה הי' "לעשות מלאכתו"²⁷⁵, "למיבדק בכתבי חושבני"²⁷⁶, גם בהיותו מושל ושולט בבית פוטיפר, גם שם "דמות דיוקנו של אביו נראה לו"²⁷⁷. וכמו כן גם בהיותו משנה למלך. ומזה גופא עשה דירה להקב"ה²⁷⁸.

מט. ואלו הם שתי העבודות כיצד ליישם את תכלית ירידת הנשמה בגוף:

כיון שהנשמה צריכה להתעסק בענינים גשמיים וחומריים, עניני דצ"ח, לעשות מהם דם ובשר כבשרו, ואח"כ לעבוד עי"ז את הקב"ה, עד שהדצ"ח יהיו מרכבה לאלקות — אזי הסדר בזה:

א) "מאלמים אלומים בתוך השדה". יש לעקור את השבלים מהמקום והשורש שלהם. לכתחילה לא הי' ניכר כלל אם הדבר צמח אצל יהודי או אצל אינו יהודי להבדיל, ולכן עוקר אותו ממקום גידולו, על מנת לעבוד בו את הקב"ה.

ב) "ותשתחוינה לאלומתי", שאפילו מציאותה של האלומה כפי שאיגד את כל השבלים לתכלית אחת — גם ענין זה אינו נרגש, כי אם

(278) וכמבואר בחסידות (בתורה אור ובארוכה בתורת חיים (ויחי קא, ד ואלך)) גודל מעלתו של יוסף גם לגבי האבות (מהנחה בלתי מוגה).

(275) וישב לט, יא.

(276) תרגום אונקלוס עה"פ.

(277) סוטה לו, ב. הובא בפרש"י עה"פ.

"ותשתחוינה" — ביטול, היינו, שהוא מרכבה לאלקות, לעצמו אין לו רצון כלל, ואינו אלא כלי אל האור.

וזהו "ותשתחוינה לאלומתי", של יוסף, שהי' נשמה דאצילות²⁷⁹ — שבעבודות דמאלמים אלומים, שעם היותם ביטול נעלה, הרי זה בכל זאת בבחי' מציאות, דעשי', דיצירה או גם דבריאה — נעשה "ותשתחוינה לאלומתי", בירור שני שעולה לאצילות²⁷⁹, דבאצילות הוא ביטול במציאות²⁸⁰, איהו וחייהי חד ואפילו איהו וגרמוהי חד²⁸¹.

ג. ומזה מובן, שכאשר נעשית התאגדות של כמה בני' למטרה אחת, מטרה של תורה ומצוות,

הנה אע"פ שיש כבר מעלה בזה, שנעשה ביטול הישות וציור הפרטי של כל אחד בפני עצמו,

— שהרי זהו ענינו של איגוד, שכל אחד מוותר על עניניו הפרטיים בשביל מטרת האיגוד; כולם יחד נעשו מציאות אחת, תערוכת של יבש ביבש, או אפילו של לח בלח" —

מ"מ, אין זה מספיק עדיין, ולא יכולים עדיין להיות בטוחים מה יהי' בזה, עד שיבטלו גם את הנקודה המשותפת וצד השוה שבהאיגוד, לענין שלמעלה ממנה — "ותשתחוינה לאלומתי".

גא. ובנוגע לפועל:

לאחרונה נעשתה התאגדות — ונקראת בשם "אלומנאי" — של תלמידי ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש דארצות הברית²⁸². ואף שכולם נתאחדו לתכנית ומטרת האיגוד, ובמילא נתבטל הציור הפרטי של כל אחד — אין זה מספיק, כיון שיכולה עדיין להשאר הישות מהנקודה המשותפת ששייכת לכולם, ובפרט שהדבר קשור עם נימוסי והנהגת המדינה, דאזלת לקרתא עבד כנימוסא²⁸³, וצריכים לבטל גם את הנקודה המשותפת לציור שלמעלה ממנה — "ותשתחוינה לאלומתי".

כפי שמבאר רבינו הזקן (תו"א וישב כה, ב) שהשתחוואה הו"ע הביטול, היינו, שלעת-עתה אינו אוחו בדרגא זו, אלא שמשתחוואה לענין נעלה יותר (מהנחה בלתי מוגה).
281 הקדמת תקו"ז קרוב לתחילתה (ג, סע"ב). וראה תניא אגה"ק ס"כ.
282 ראה שיחת ש"פ בראשית (התוועדות ב) ס"ט (לעיל ע' 139). וש"נ.
283 ראה ב"ר פמ"ח, יד. וש"נ.

279 ראה שיחת ש"פ וישב ס"י (לעיל ס"ע 238). וש"נ.
280 שדוהו ביטול נעלה יותר מאשר הביטול ד"מרכבה" (שיכול להיות גם בבי"ע) — שהרי "מרכבה" אינה ה"רוכב", כי אם, מציאות בפני עצמה, אלא אין לה רצון משלה; רצון הרוכב — בא בפועל ע"י המרכבה. וכדי לבוא לביטול זה צריך להיות ענין ההשתחוואה — "ותשתחוינה לאלומתי" —

צריך להיות הענין ד"ותשתחוינה לאלומתי", הביטול של כל אחד, וגם של כולם ביחד, להאלומה הפנימית שלו, ובענין דידן — להציור שלו בהיותו בין כותלי הישיבה.

בהיותו ב"תומכי תמימים"²⁸⁴, ישיבה שהרביים הכניסו בה כחות עצמיים עד לעצם הנפש,

— והרי "דברי צדיקים קיימים לעד"²⁸⁵, ומכ"ש כחות צדיקים, ומכ"ש עצם הנפש שלהם, שהיא תמיד בשלימות, ולא רק עצם הנפש עצמה, אלא גם ההתפשטות, כמ"ש כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע במכתבו הידוע ל"ט כסלו⁵⁰ —

הנה בשעה שלמד בישיבה, הי' צריך להיות — ומסתמא הי' כן — במעמד ומצב שלא נוגע לו שום ענינים חיצוניים, מה יאמרו הבריות וכו'. הוא הי' מונח רק בתורה ומצוות²⁸⁶ כפי שהם חדורים באור וחיות החסידות²⁸⁷, וכל הענינים כלא חשיב לגבי זה.

וכמו כן גם עתה, לאחר שיצא מכותלי הישיבה אל השדה ועוסק ב"מאלמים אלומים בתוך השדה", צריך לידע שעדיין אין זה מספיק, אלא צריך להיות "ותשתחוינה לאלומתי" — הביטול להציור שלו בהיותו בכותלי הישיבה.

ואין לחשוב שענין זה הוא רק הידור ותוספות לכללות ועיקר ההתאגדות; זהו ענין עיקרי, ומעלת הביטול ד"ותשתחוינה לאלומתי" על כללות האיגוד היא מעלה שבאין ערוך²⁸⁸.

וכמובן גם מהמבואר בחסידות²⁷⁹ ההפרש דביטול השבטים (מאלמים אלומים) להביטול דיוסף (ותשתחוינה לאלומתי), שזהו החילוק

היום, כאו"א לפי ערכי, ולפי מעמדו ומצבו ביום ההוא (מהנחה בלתי מוגה).

287 ועד להנקודה שבה — יפוצו מעינותיך חוצה, עד להחוצה היותר חיצון והיותר תחתון, שע"ז עושים גם שם דירה לו ית' (מהנחה בלתי מוגה).

288 וכמו בתוכן החלום של יוסף, שגדול ריחוק הערך ד"מאלמים אלומים" לגבי המעמד ומצב ד"ותשתחוינה לאלומתי" — שהרי אף שלפנ"ז היו אמנם בארץ ישראל, מ"מ, עדיין לא הי' ה"ירד ירדנו" שעל ידו נעשה "אעלך גם עלה", עלי' כפולה (ראה תו"א ר"פ שמות), יחד עם ה"רכוש גדול" (מהנחה בלתי מוגה).

284 שנוסף על היותה ישיבה שבה נמצאים בד' אמות של תורה וד' אמות של תפלה, הרי זו ישיבה שבה ישנו ענין התמימות — שבה לומדים "תורה תמימה", נגלה התורה יחד עם פנימיות התורה, ובמילא מנצח הענין דפנימיות התורה, שנקראת "אילנא דחיי", "עץ החיים", "דלית תמן לא קושיא מסטרא דרע" (זח"ג קכד, ב (ברע"מ)). וראה תניא אגה"ק סכ"ו, ע"ד מ"ש (תהלים ה, ה. וראה לקו"ת במדבר ג, סע"ג. וש"נ) "לא יגורך רע" (מהנחה בלתי מוגה).

285 ראה אג"ק אדמו"ר מוהררי"צ ח"ג ע' תקעו. ח"ד ע' שלט. ח"י ע' קמו. ח"א ע' שכת.

286 בהקדמת עבודת התפלה בהתחלת

שבין ביי"ע לאצילות, שבבי"ע הוא ביטול היש, ובאצילות הוא ביטול במציאות²⁸⁹, שם יש רק אלקות, וענין של מציאות הוא התחדשות גדולה ("א גוואלדיגע התחדשות"), שלכן, כאשר נעשית מציאות, הרי זה נקרא בשם בריאה, בריאת דבר חדש, בריאת יש מאין²⁹⁰, שלא נמצא כלל ולא שייך כלל בחוק הנבראים.

— ומה שנקרא יש מאין, הנה בענינינו הביאור הוא: אין הכוונה שלמטה הוא יש אמיתי ולמעלה הוא אין, אלא אדרבה, למטה הוא יש הנברא, שאינו מציאות אמיתית; המציאות האמיתית נעשית ע"י "ותשתחוינה לאלומתי". אלא שמצד גודל הריחוק שלו עד שאין לו השגה בזה — קוראו בשם אין. וע"ד שבעולם של חוש המישוש אין החכמה נחשבת למציאות²⁹¹.

וכאשר נעשה "ותשתחוינה לאלומתי", אזי נשלמת תכלית הכוונה דירידת הנשמה לגלות מצרים — שנעשה "וינצלו את מצרים"²⁹², שזהו"ע "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", ועד שבאים ל"ארץ טובה ורחבה"²⁹³.

גב. כיון שמחר²⁹⁴ מתקיים כינוס²⁹⁵ של התאחדות "אלומנאיי" — צריכים לידע ש"מאלמים אלומים" הוא רק התחלת העבודה²⁹⁶, והתכלית הוא "ותשתחוינה לאלומתי", שיהי' הביטול להציור שהי' צריך להיות בשעה שהיו נמצאים בכותלי הישיבה.

והיינו, שגם עכשיו צריך להיות כן — שבכל יום ויום תהי' התחלת היום בענין של חסידות, תפלה ותורה, וגם במשך כל היום תהי' ההתעסקות "בכל דרכיך"¹⁶¹ כפי רצון וכוונת מייסדי הישיבה²⁹⁷.

297) ולא בשמים היא: כאשר יעמוד בתנועה של ביטול להציור שלו כפי שהי' קודם שיצא לאויר העולם שמחוץ לכותלי הישיבה, וליתר דיוק: כפי שהי' צריך להיות ציור שלו מתאים לרצון וכוונת מייסדי הישיבה, כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע וכ"ק מו"ח אדמו"ר, עד היום הזה — אזי יפעל בעצמו שגם בהיותו בשדה יהיו כל עניניו בהצלחה מופלגה, היינו, להשלים את הכוונה לא רק בנוגע לעצמו, אלא גם בנוגע להענינים שבשדה, לאגד את האלומות שבשדה באופן שיפעלו על השדה כולו להפיק ממנו כל הענינים הנצרכים להאדם התחתון, ועיי"ז — לאדם העליון (מהנחה בלתי מוגה).

289) ראה לקו"ת שלח נ, ג"ד. וראה גם תו"מ סה"מ ניסן ע' קנט ובהערה 31 שם.
290) ראה רמב"ן עה"ת ר"פ בראשית.
291) ראה תניא שעהייהו"א פ"ט (פו, ב).
292) בא יב, לו.
293) שמות ג, ח. ועוד.
294) וכיון שנמצאים כבר לאחרי חצות לילה — הרי זה כבר "היום" (מהנחה בלתי מוגה).
295) כינוס הראשון, ובאופן של אחיזה בענינים גשמיים — ע"ד מ"ש (משפטים כד, יא) "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו" (מהנחה בלתי מוגה).
296) אף שבכמות הרי זה תופס מקום יותר (מהנחה בלתי מוגה).

ואז תושלם הכוונה האמיתית בכל הענינים, ובהתאחדות בפרט — שהענינים יהיו בהצלחה, לעשות לו ית' דירה בתחתונים.
 [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שיאמרו "לחיים", ועי"ז תהי' אחיזה בגשמיות להמשיך את כל הענינים הרצויים שיומשכו בפועל ממש בהכינוס, ומהכינוס — על כל הימים הבאים עלינו בתוך כלל ישראל לטובה].

* * *

נג. כרגיל בכל שנה — יזכירו עתה תקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות לימוד ג' השיעורים בחומש תהלים ותניא:
 תניא — ללמוד שורות אחדות בכל יום, כפי שנחלק ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר לימי השנה, החל מ"ט כסלו.
 חומש — לימוד פרשת השבוע עם פירוש רש"י, ביום ראשון, מהתחלת הפרשה עד שני, ביום שני, משני עד שלישי, וכן בכל ימי השבוע. ותהלים — לומר בכל יום ויום לאחרי התפלה שיעור תהלים כפי שנחלק לימי החודש.

וכל זה — נוסף על שאר השיעורים שיש לכאו"א הן בתורת הנגלה והן בתורת החסידות, כולל גם השיעורים בענינים הנ"ל (בחומש ותניא), שכן, השיעורים שנקבעו ע"י הרבי הם ענינים מיוחדים בעלי סגולות מיוחדות שאי אפשר להחליפם ע"י שיעורים אחרים בזמנים אחרים כו'. ולימוד שיעורים הנ"ל יהי' "כלי" להמשיך את כל הענינים — שהשנה הבאה לקראתינו לשלום, החל מ"ט כסלו, ראש השנה לחסידות⁵⁰, תהי' שנה טובה ומבורכת בטוב הנראה והנגלה בלימוד תורת החסידות ובהליכה בדרכי החסידות, ולאחוז-להחזיק ("אָנהאַלטן זיך") בהדרכות והוראות והנהגות של רבותינו נשיאינו, שלאורם נזכה ונצליח ונלך לקראת משיח צדקנו, במהרה בימינו.
 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "קול ביער". אח"כ צוה לנגן "עזרני אל חי"].

* * *

נד. נוסף על הענינים הכלליים ישנם גם ענינים פרטיים. ובנדו"ד, שנוסף על הענין די"ט כסלו (ענין כללי על כל השנה כולה), הרי זה גם ענין של "מלוה מלכה", שזוהי "סעודתא דדוד מלכא משיחא"²⁹⁸.

ויה"ר שבקרוב ממש יהי' דוד מלכא משיחא בגלוי.
 וכאמור לעיל (סל"ב) מדברי המפרשים ש"כשמלך המשיח יבוא
 אינו פותח אלא בשלום, שנאמר מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע
 שלום", בקרוב ממש ובעגלא דידן²⁹⁹.

* * *

נה. (כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן הניגון "דרכך אלקינו",
 ואח"כ אמר:)

בנוגע למצות מילה — הרי אף שמילה בזמנה דוחה את השבת,
 מ"מ, במקרה של חולי רח"ל נדחית המילה לאחר זמן, כיון שפיקוח נפש
 דוחה את כל התורה כולה.

ומובן הדבר בפשטות ללא צורך בביאורים נוספים — שהרי מצות
 מילה אינה מג' הענינים שעליהם צריך יהודי למסור ולסכן את נפשו,
 אלא ככל שאר מצוות התורה שעליהם נאמר³⁰⁰ "וחי בהם".
 וכן כתב הרמב"ם³⁰¹: "אין מלין אלא ולד שאין בו שום חולי,
 שסכנת נפשות דוחה את הכל".

אמנם, הרמב"ם אינו מסתפק בזה, ומוסיף טעם בדבר: "ואפשר
 למול לאחר זמן ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם" — שע"פ
 נגלה אינו מובן כלל מהו הצורך בהוספה זו³⁰².

וכן הוא גם בנוגע להענין ד"דרכך אלקינו כו" — שאע"פ
 שבגמרא³⁰³ איתא שהקב"ה "מאריך אפי' וגבי דילי", הרי, כאשר באמצע
 שב יהודי בתשובה, נשאר היהודי בשלימותו, וענין המילה נעשה לאחר
 זמן, ובמילא, ישנו עוד יהודי לקבל פני משיח צדקנו, בקרוב ממש.
 (כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן הניגון "אני מאמין").

* * *

נו. ידוע שמיום השבת נמשך על כל ימי השבוע, כמודגש בכך
 שקריאת התורה (הוראה) במנחת שבת היא התחלת הסדרה והפרשה של
 השבוע הבא.

299) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר לא' המסובים (שדיבר עמו בענין פרטי), שיאמר "לחיים", וישטוף ("אַרְאָפְשׁוּוּיִינְקֵעֵן") את אי שביעות-הרצון שלו מזה שאד"ש אינו אומר לו כפי שהוא חושב...
 300) פס"ז, ד. וש"נ.
 301) ה' מילה ספ"א.
 302) הביאור בזה — ראה לקו"ש ח"ג ע' 979 ואילך.
 303) ירושלמי תענית פ"ב ה"א. ב"ר פס"ז, ד. וש"נ.
 300) אחרי יח, ה. וראה סנהדרין עד, א.

ובנדוד — בימי השבוע הבא נכלל גם התחלת ימי חנוכה, וכיון שנס חנוכה הי' באופן שפך השמן שממנו הדליקו שמונה ימים והאירו את כל חשכת הגלות, הי' בשלימותו ביום ראשון, נמצא, שיום ראשון דחנוכה כולל את כל שמונת ימי חנוכה הללו³⁰⁴. וכל זה נמשך מיום השבת שמיני' מתברכין כולהו יומין³⁰⁵.

וענין זה שייך במיוחד למוצאי שבת — כידוע³⁰⁶ שע"י אמירת "ויהי נועם" במוצאי שבת, ממשיכים ברכה מעניני השבת על כל ימי המלאכה ועל כל המלאכות שבמשך השבוע הבא.

וכשם שהדברים אמורים בנוגע לענינים גשמיים, כן הוא גם בנוגע לענינים רוחניים — שהרי כל פרטי הענינים ד"הזורע והחורש וכו'" שנימנו במשנה³⁰⁷ ישנם בגשמיות מפני שהיו במלאכת המשכן³⁰⁸, וסיבת היותם במלאכת המשכן למטה היא מפני שינם במלאכת המשכן למעלה. וענין זה ישנו גם עתה בזמן הגלות — שגם אז צריך להיות בנין המשכן והמקדש (ברוחניות), כמ"ש³⁰⁹ "ועשו לי מקדש".

ומזה מובן גם בנוגע להימים המיוחדים הקשורים עם המשכן והמקדש, ובנדוד"ד:

כ"ד כסלו — הוספה מחדש ביסוד בית שני³¹⁰, עליו נאמר³¹¹ "גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", שמפסוק זה למדים גם בנוגע לביהמ"ק השלישי³¹², "האחרון" ממש.

וכ"ה כסלו — כדאיתא בילקוט³¹³ "בכ"ה בכסלו נגמר מלאכת המשכן ועשה מקופל עד ניסן .. ומעתה הפסיד כסלו .. שילם לו הקב"ה חנוכת חשמונאי".

והרי כללות הענין דנס חנוכה קשור עם נרות המקדש, שענינם הוא — כדאיתא בגמרא³¹⁴: "וכי לאורה הוא צריך כו' אלא עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל", היינו, שאפילו בחשכת הלילה — כמודגש בנר חנוכה ש"מצותה משתשקע החמה"³¹⁵ — רואים שהשכינה שורה בישראל.

(309) תרומה כה, ח.

(310) חגי ב, יח.

(311) שם, ט. וראה ב"ב ג, סע"א ואילך.

(312) ראה זח"א כח, א.

(313) יל"ש מלכים רמז קפד.

(314) שבת כב, ב. וש"נ.

(315) שם כא, ב.

(304) ראה שערי אורה שער חנוכה ד"ה

בכ"ה בכסלו פמ"ב.

(305) זח"ב סג, ב. פח, א.

(306) ראה שער הכוונות ענין ויהי נועם.

סידור האריז"ל במקומו. פע"ח שבהערה 298.

(307) שבת עג, סע"א.

(308) ראה שם מט, ב. ועוד.

ולהעיר גם מהמבואר במאמר חסידות³¹⁶ הפירוש ד"נר חנוכה מצותה משתשקע החמה" — שנר חנוכה פועל שתשקע החמימות שבענינים הטבעיים, ועאכו"כ בענינים הגשמיים והחומריים.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) יתן השי"ת שכשם ש"בימים ההם" היו "נסים", "פורקן", "גבורות", "תשועות" ו"נפלאות", יהי' כן גם "בזמן הזה", ויומשך לא רק בענינים רוחניים, אלא גם בענינים גשמיים כפשוטם, ובקרוב ממש נזכה ונצליח — ללא "חבלי משיח", שכבר יצאו י"ח לכל הדעות³¹⁷ — "להודות ולהלל לשמך הגדול", בבית המקדש השלישי, בעגלא דידן, למטה מעשרה טפחים.

* * *

נז. כאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר פירסם את ה"קול קורא" "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה"³¹⁸, ואמר שתיכף בא משיח (אָט אָט קומט משיח") — שאלו אותו:

א"כ, מדוע הוא משתדל כל כך בענינים של תומ"צ, ובפרט בבניית בנינים, ישיבות וכו', בכל מקום שאפשר ("וואו נאָר עס לאָזט זיך"); מהו הצורך בכל ההשתדלות בזמן הגלות, בשעה שמדובר אודות רגע קצר ("אָ קורצע וויילע"), כיון ש"לאלתר לגאולה", תיכף בא משיח ויוציאם מהגלות!?

והשיב, שעל זה ישנה הוראה בתורה, אפילו בתורה שבכתב, שהקמת המשכן היתה הן במקום שבו התעכבו בני"י במשך י"ט שנה (כמ"ש³¹⁹ "ותשבו בקדש ימים רבים", י"ט שנה), והן במקום שבו לא התעכבו אלא יום אחד (כמ"ש³²⁰ "ויש אשר יהי' הענן מערב עד בוקר גו' או יומם ולילה ונעלה הענן ונסעו"); גם בשביל יום אחד בלבד צריכים להעמיד את המשכן עם כל כליו, ולהקריב קרבנות וכו', באותו אופן שעושים במקום שבו מתעכבים י"ט שנה³²¹.

וע"ד שמצינו דין בפועל בנגלה דתורה — "מצוותי' אחשבי"³²², והיינו, שכיון שענין זה הוא מצות הקב"ה, נעשה בזה חשיבות וקביעות,

(319) דברים א, מו ובפרש"י.

(320) בהעלותך ט, כא.

(321) ראה גם סה"ש תש"א ס"ע 162.

(322) ראה ביצה כז, ב (בפרש"י ד"ה חלה). בכורות יו"ד, א. וראה אנציק' תלמודית מע' אסורו חשובו (כרך ב ס"ע פו ואילך). וש"נ.

(316) ד"ה מצוותה תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' קג). וראה גם שיחת ש"פ מקץ תרצ"ז ס"ה (סה"ש תרצ"ז ע' 218).

(317) ראה גם שיחת יום שמח"ת ס"א ובהערה 45 שם (לעיל ע' 101). וש"נ.

(318) ראה אג"ק שלו ח"ו בסופו (ס"ע תל ואילך). וש"נ.

אפילו כאשר דבר זה אינו אלא לרגע או לשעה, וכנ"ל "או יומם ולילה" ומיד לאח"ז "ונסעו"³²³.

ובנדוד"ד: גם כאשר הדבר ברור שמישיח בא תיכף — והרי כל בני"מאמינים בני מאמינים"³²⁴ בביאת המשיח בכל יום שיבוא — אין זה צריך להחליש את העבודה בעניני תומ"צ, ואפילו בניית בנינים וענינים שהצמיחה שלהם בדרך הטבע נמשכת זמן ארוך.

דבר אחד לא שייך לדבר השני: משיח יכול לבוא מחר בבוקר, ואעפ"כ, היום בלילה צריך לומר ק"ש על המטה ולערוך "חושבנא דיומא" על כל היום שעבר, ולהכין תכנית כיצד לגשת לעבודת המחר, החל מהשכמת הבוקר ובמשך כל יום העבודה.

אלא מאי, נשאלת השאלה: הרי מאמינים שמחר בבוקר בא משיח ומוציא אותנו מהגלות, ואז תהי' העבודה באופן אחר? — הרי זה ענינו של הקב"ה, לדאוג כיצד יוכלו לנצל את ההכנה שהתכוננו למעמד ומצב מסויים, בה בשעה שהקב"ה הביא אותנו למעמד ומצב נעלה יותר שלא בערך.

נח. וזוהי ההוראה, ששני החשבונות אינם נוגעים זה בזה: צריכים להמשיך בעבודה היום-יומית, "כל יומא ויומא עביד עביד עבידתי"¹⁷⁹, לפי הסדר הקבוע בימי הגלות; ובבת אחת ויחד עם זה, להיות חזקים בבטחון בבורא העולם ומנהיגו, נותן התורה ומצוותי', שיראה לנו ניסים, (כמו) "בימים ההם (כך) בזמן הזה", שבעגלא דידן יוציא אותנו משיח מהגלות המר, מהחושך כפול ומכופל,

ו"כימי צאתך מארץ מצרים"²⁴ — כדאיתא במכילתא על הפסוק³²⁵ "בעצם היום הזה יצאו גוי", ש"לא עיכבן כהרף עיין" — כמו כן יוציאו אותנו מהגלות "כהרף עיין", באופן נסי, למעלה מדרך הטבע לגמרי, ואז יהי' "אראנו נפלאות"²⁴, שנזכה לכל טוב, אשר, הטוב היותר פנימי הוא קיום היעוד³²⁶ "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר", במהרה בימינו, אמן.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שיאמרו "לחיים" עבור ה"אלומות" — ה"אלומנאי" (הנ"ל סנ"א)].

* * *

(325) בא יב, מא.

(326) ישעי' מ, ה.

(323) ראה גם עירובין נה, ב.

(324) לשון חז"ל — שבת צז, א.

נט. כשם³²⁷ שישנה הטענה שבנ"י הם "המעט מכל העמים"³²⁸,
 ו"מי יקום יעקב כי קטן הוא"³²⁹ — כמו כן יש חסידים הטוענים טענה
 זו לגבי חסידים ביחס לבנ"י גופא:

כאשר תובעים שצריך להפיץ את המעיינות חוצה, ובכל מקום
 צריכים לילך כ"שפיץ חב"ד", עם תורת החסידות, הדרכת החסידות
 והנהגות החסידות, ולפעול זאת לא רק בנוגע לעצמו, אלא גם על בני
 הבית, וב"חוצה", בחלקו בעולם ובכל העולם — מתעוררת הקושיא:
 "מי יקום יעקב כי קטן הוא"??!

והמענה לזה — כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר ב"ט כסלו לפני
 עשרים שנה³³⁰, שבא' מנסיעותיו עם אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע
 בשנות הסמ"ך³³¹ היתה הנסיעה דרך העיר יאס, ופגשו שם חסיד זקן שהי'
 נקרא בשם בערל,

— וסיפר להם פרשת הדברים בקשר לשמו: אצל אביו לא החזיקו
 הילדים מעמד, עד שאדמו"ר הזקן אמר לו: יולד לך בן, ותקרא את שמו
 על שמו של הרבי, הרב המגיד ממעזריטש. ואכן נולד לו בן, וקראו אותו
 ע"ש הרב המגיד ממעזריטש. ומזה היתה ההוכחה שנולד עוד בחיי
 אדמו"ר האמצעי —

וסיפר, שהידיעה אודות המאסר של אדמו"ר הזקן הגיעה ליאס
 כעבור שבועיים, והידיעה אודות השחרור והיציאה מהמאסר הגיעה
 אליהם בתנוכה³³². ואע"פ שביאס הי' אז מנין מצומצם של חסידים, מ"מ,
 "האָט מען זיך געקולעט אין די גאַסן" [כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק,
 ואמר: "געקולעט" פירושו שהתגלגלו והתהפכו... ("מ'האָט זיך
 איבערגעדרייט"?)], ומי היו אלו שהתגלגלו — כל בני העיר! — כן הי'
 לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר.

באמרו, שמסתמא הי' שיכור, והראי', שניגן
 בקול רם כו'!...
 (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א בבת שחוק):
 כיון שהשעה היא כבר ארבע לפנות בוקר, אזי
 אף אחד אינו אחראי לגבי הדברים...
 (328) ואתחנן ז, ז.
 (329) עמוס ז, ב"ה.
 (330) שיחת ליל י"ט כסלו תרצ"ז בתחלתה
 (סה"ש תרצ"ז ע' 211).

(331) בסה"ש שם: בשנת תרס"ז.

(332) בסה"ש שם: נר ב' דתנוכה.

(327) (קודם התחלת השיחה אמר כ"ק
 אדמו"ר שליט"א):
 מספרים על א' החסידים*, שו"ב, שהי'
 נוהג לפעמים ליקח כוסית יי"ש, ולשיר בקול
 רם כו' — שזוהו סימן שמסתמא הוא שיכור...
 — ואח"כ הי' מוכיח ("ער פלעגט אַריינזאָגן")
 את מי שהי' ברצונו להוכיח! וכאשר היו
 באים אליו למחרת בטענות — הי' מצטדק,

(* ראה גם תר"מ ח"ב ע' 186.)

וסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר, שענין זה — שאף שהי' מנין מצומצם של חסידים, מ"מ, התגלגלו כל בני העיר — הוא ברכתו של אדמו"ר הזקן, שחסידים במקומותיהם יהיו להם עוזרים.

ומזה מובן גם באיזה אופן הוא העזר — שלא זו בלבד שנותן כמה דולר והולך לעניניו, אלא הוא בעצמו מתגלגל ("קוליעט זיך") יחד עם החסיד ברחובות העיר, בגלל שהרבי של החסיד יצא ממאסר!...

וכיון שכ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר זאת, הרי זה הוראה גם בנוגע לימינו אלה, שגם עכשיו אין להתיירא ולעשות חשבונות אם הוא קטן או גדול, מרובה בכמות או מועט בכמות — שהרי ישנה ברכתו של אדמו"ר הזקן שבכל מקום יהיו עוזרים. כל אחד צריך בעצמו להיות כדבעי, ואז יפעל שלא רק הוא לבדו יתגלגל ברחובות העיר, אלא כל העיר וכל יושבי' יתגלגלו יחד עמו כדי לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבבות (בבא הד' — ז"פ). ואח"כ הניגון "ניע זשוריצי כלאפציי", ועמד מלוא קומתו ורקד על מקומו בשמחה רבה].

* * *

ס. נוסח הברכה של הרבי הוא³³³: לשנה טובה בלימוד תורת החסידות ובדרכי החסידות תכתבו ותחתמו.

ויהי' שתהי' שנת הצלחה בכל הענינים, וכל הדברים שהיו צריכים להתעורר בהם, ואלו שעוררו עליהם — יומשכו במחשבה דיבור ומעשה בחיי היום-יומיים, למטה מעשרה טפחים,

ועי"ז תהי' שנה טובה ומבורכת ברוחניות, ובמילא תהי' שנה טובה ומבורכת בגשמיות,

ועד שמישיח צדקנו יוציא אותנו למעלה מן הטבע, שאז תהי' ההנהגה כבימות המשיח, שיומשך מעצמות ומהות א"ס להגוף, כך, שאפילו הנשמה תקבל הענינים שלה מן הגוף³³⁴, שזוהו"ע "נקבה תסובב גבר"³³⁵, ויהי' רוב טוב, שהו"ע נעלה יותר מטוב³³⁶, ובהצלחה בכל המצטרך לאדם ולבני ביתו.

(335) ירמי' לא, כא.

(336) ראה לקו"ת שה"ש יו"ד, סע"ד.

וש"נ.

(333) ראה "היום יום" בסופו.

(334) ראה ד"ה לכל תכלה תרנ"ט (סה"מ

תרנ"ט ע' צו ואילך). תו"מ סה"מ ניסן ריש

ע' קסח. וש"נ.

"א גוט יום טוב". ונפגש בהתוועדויות חסידותיות, בלב שמח, ומתוך הרחבת הדעת אמיתית.
[טרם צאתו התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "כי בשמחה תצאו"].

